

★ పాత్రలు ★

— : పురుషులు : —

జహంగీరు	మొగల్ పాదుషా
షేర్ ఖాన్	మొహల్ భర్త
ఖుస్రూ	జహంగీరు పెద్దకొడుకు
షాజహాన్	„ రెండో „
షహరాబ్	„ నాల్గో „
షహబుల్	„మొగల్“ సేనాధిపతి
మిర్జా	ఖజులచి, మొహల్ తల్లి
అసఫ్	మిర్జాకొడుకు
సంగ్రామ్	జహంగీరు అంతరంగికుడు
వది	భట్టు
మాగధుడు	భట్టు
కలైసాబ్	పరాసు బాటసారి
రణసింగ్	రజపుత్ సర్దారు

— : స్త్రీలు : —

మొహల్	నూర్జహాన్
లైలా	మొహల్ కొమ్మార్తె
జోధపురి	జహంగీరు పట్టమహిషి
మూతి	దాసి

సామంతులు, దండనాథులు

సర్దుకులు, సొంతకులు మొదలగు వారు

అంకం ఒకటి

రంగం ఒకటి

వందిమాగధులు ప్రళయ చదువుకుండగా తెల నెమ్మదిగా పైకి పోతుంటుంది
రంగంమీద మీర్చాగయాష్, అనవరాన్, నంగం, సామంతులు మొదలగువారు
బాదుషాహ్ కోసం నిరీక్షిస్తూ కనబడుతారు — మోరీహదావుంది.

వంది—హింద్ కా అఖండ సమాఖ్ ఆరహేహై! హోషియార్ !

మాగ—కర్తం, అకర్తం, అన్యధాకర్తూ, మ్వర్ క్తిమాకా ఆరహేహై, హోషి
యార్.

వంది—తైహూర్ లంగ్ రాజవంశ గర్వాకర్తృమై నామనాభాక్షగజోత్తిపుంజ్ కా
రాషీ ఆరహేహై! హోషియార్ !

మాగ—ఇరాన్, తురాన్, ఇర్ఫుహాన్, ఉదేహూర్, జోధపూర్, జస్సర్ మిర్
ఇత్యాది శరసహస్ర మండలాధీశ్వర్ కా ఆధీశ్వర్ ఆరహేహై! హోషియార్ !

వంది—ఓల్మేఖీమ్, దాన్లెక్టర్, రూస్సే ఆశంగ్, దుమ్మనోంకేభుజంగ్, జంగ్
మైదాన్లెక్టర్, ఆరహేహై! బజావోభేరీమృదంగ్, బజావ్ !

తూర్కారవంశో జహంగీరు ప్రవేశం. పరథ్యానంలో గాఢంగా నిమగ్నుడై
ఉన్నట్లు జహంగీరు వైచిరి చెప్పక చెబుతుఉన్నది. అతడు సింహాసనమీద
కూర్చున్న వెంటనే అనవరాన్ ఈడిగున పద్యం చదువుతాడు. పద్యభావానికి
అనురూపంగా దాసీలు ఆయాచానురూప రీతుకవస్తాడు.

అనవ.- నీ. శ్రీ శ్రీ యఖండకీర్తి శ్రాంత కకుబంత !

కాంధహాసంపిన గాన్, లివిగో !

శిల్ప, గాన, కవిత్వ, చిత్రశోధార
కాశ్మీర మంపిన పప్పమిదిగో !

జయదుందుభాస్రన చకిత శాత్రవలోక
లంకయర్చించిన సుంకమదిగో !

అనేతుశీతనగాఢ్యక్ష ! ఈరాన్ తు
రాసులంపిన నజరాన లవిగో !

హిందుముస్లిము సంధాన హితవిధాన !

చల్లనకు నీదుపాలన నుల్లసిలి

హైందవ ప్రజ 'జై' ! 'జై' ! జహాంగిరనుచు

కోటివాక్కుల నినదించు ఘోషయిదిగో !

(అంక "జై" బాదుషాకు "జై" అంటారు)

మిర్జా—జహాంగనా ! బిలాయత్సాబ్ తమదర్బనార్థం వచ్చియున్నారు.

జహాన్—బిలాయత్సాబ్ ? కాన్ పై బిలాయత్సాబ్ ?

మిర్జా—ప్రపంచ పృథ్వీసంకేస్తూ ఈ హిందూ దేశంవచ్చి తమదర్బశానికై ఎదురు చూస్తున్న ప్రాన్సు దేశవాళీ మహారాజులై.

జహాన్—హాహా! కలెసాబ్ ఫరాన్ ఖాన్ ఆచ్చా, ఆసఫ్ ! తుంబావ్ డాక్ ఫరాన్ కో అడిర్ భేజో !

(అసఫ్ విష్కృమణము)

జహాన్—మిర్జా !

మిర్జా—బోహుకుం ఖుదాపద్ !

జహాన్—నీ ఆల్లఖ-మహావీరుడు పనిషేర్ ఖాన్ ఎట్లున్నాడు ? గాయాలు మనివవా ?

మిర్జా—ఇంకను పూర్తిగా ముసత్రులు.

జహాన్—పాపము ! బొత్తుగా లేవలేని స్థితిలో లేడుకదా, దర్బారుకు రాగలడా?

మిర్జా—దేశం చిక్కిము.

జహాన్—మాకు పనిషేర్ ఖాన్ మేము కోరిన వెంటనే పెద్దపువ్వుతో ద్వంద్వయుద్ధం చేసి ఆఖండ విజయ పొందిన ఆతని ఆనన్య బలపరాక్రమాకు ఆ గ్రామగ్రామంతా హాహా కారం చేసింది. పేర్ ఖాన్ ఎన్నోవిధాల ధన్యజీవుడు సుమా.

మిర్జా—(ధన్య అర్ఘ్యమైతప్పుడకీ వలించకుండా) కావచ్చును.

జహాన్—(రానిశవృత్తి తెచ్చుకుంటూ) ఔను మహాపేర్ ఖాన్ అన్నివిధాలా ధన్య జీవుడే. ఆత్మజ్ఞి ఈశ్వరంలో మా సన్నిధికి రప్పించి, తాగించి, ప్రశంసించి మా ఆనందాన్ని ఆమూలాగ్రంథం వెల్లడంచవలె శక్తుల గాధ కతూహలం మా కుక్కిరించి. —
మిర్జా ! నీవుపోయి పేర్ ఖానును రమ్మని చేప్పిదవా ?

మిర్జా—అజ్ఞయా ?

జహాన్—మహాపేర్ ఖానుకు అజ్ఞయా ! అజ్ఞ కాదు. "అహ్వనము" అనిచెప్పు !

(మిర్జా అవిష్టం గా విష్కృమణం)

జహాన్ — (అకలివైపున జేకబ్బప్పిలో కొంతనేత్రుడూని ఖట్టూపులిడివి) సంగ్రాం!

సంగ్రాం — జోమలకుం ఖువాసండ్ !

జహాన్ — మొదటి ప్రయత్నం వృథా అయింది ! — పెద్దపురియే ఓకింది ! పేర్
ఖాక్ గెల్వారు ! సంగోషమే ! కాం —

సంగ్రాం — అదియిటు ఇంకా అయ్యివున్నట్లయితే దేవకారి ఇంకాసంతో
షంగా వుండేది !

జహాన్ — కానీ, రెండో ప్రయత్నం వృథా కాకుండా, తగిన ఏర్పాట్లన్ని మెలకు
వతో చేశావా ?

సంగ్రాం — చేశాను సుమాట్ !

జహాన్ — ఏమిదును సిద్ధపరచావా ?

సంగ్రాం — (నేపథ్యంవైపు చూపిస్తూ) అది సో సుమాట్ ! అగ్రానగరమంతా
గాలింది, గాలింది మొదటికం శల్ల మనవుమేను ను పట్టికెచ్చా !

జహాన్ — మంచిది, మా నటివాడు ?

సంగ్రాం — అవుగో, ఏమిదుమీద నలుపుగో నలుపు కలిసిపోయి కనబడుటలేదు !

జహాన్ — ఎవడువాడు ?

సంగ్రాం — మానీ దేశమును విడికికొనాయి అరడుగులపాడుగు నాల్గుగురులయందం
మొత్తం మూడున్నల బరువు వుంటాడు సుమాట్ !

జహాన్ — బరువు నీకూతురి ! — కానీ, ఈ రెండో ప్రయత్నానికి అడుగున్న
ఫలితం కనపడకపోతే ముందు నీబరువు — — — జాగ్రత్త !

సంగ్రాం — చిత్తం చిత్తం !

జహాన్ — మానటివానిలో ముందుగా చెప్పితివా ?

సంగ్రాం — ఆ ! పదివేల అక్షరాలు బహుమానం ఇప్పిస్తానని ఆకాపెట్టాను. ఇక
నందేమామెండును సుమాట్ ! పేర్ ఖానును ఆ హస్తీ విడిచినా ఆ హస్తీ విడుమట
కల్ల ! — కాని జహాన్ ! నాకు ఓకాళోచన కలిగింది.

జహాన్ — ఏమిటది ?

సంగ్రాం — పేర్ ఖానును చంపకుండానే, ఈ వ్యాపారం ఎందుకు తరిష్కారం
చేసుకోకూడదు ?

జహాన్ — అది ఎట్లు సంభవం ?

సంగ్రాం — అన్ని వ్యాపారాలవలెనే అడుదానితో సంబంధించిన వ్యాపారంకూడ
ఒక్కొక్కప్పుడు బేరానికి తగవచ్చు !

జహాన్—అంటే ?

సంగ్రాం—అంటే ? షేర్ ఖాన్ వద్ద ఒక అయ్యామైనా, అలాక సుందరమైన వస్తువు ఉంది. అవస్తువును తమయిచ్చ వచ్చిన భగవంతుని ఆతడు మీకేత విక్రయం చేయ కూడదు.

జహాన్—కూర్చుదా ! షేర్ ఖాన్ వంటి వీరును అట్టివారికి ఒడంబడునా ?

సంగ్రాం—అలాగే ఒక్కొక్కప్పుడు ఏమంటి ఉన్నానా చేయిస్తుంది. షేర్ ఖాన్ యువకుడు, అకాపరుడు, ఇప్పుడు చిన్న నాకరిగా వున్నాడు, దేవకృతజ్ఞులను, అర్జునులనుంటే అతడు మన్ననవారేకాదు, మరేవారేకాదు, చివరకు మొగలాయి సైన్యానికంటా నాయకి బహద్దూర్ కావచ్చు.

జహాన్—సుర మందిరి. నీవుపాడుకూడా సమంజసంగానేవుంది. కాని-ఇప్పుడు కాదు. ఈ రెండోయత్నంకూడా నిష్ఫలం అయితే, నీ వుపాయాన్ని మూడోయత్నంగా నీవే వుపయోగించి చూతువుగాని.

సంగ్రాం—జోహుకుం ఖువావంద్ !

వంది—జహానా ! కలై దొరగారు తమయాజ్ఞకు నిరీక్షిస్తున్నారు.

జహాన్—రే ఆవ్ !

(వంది విష్కరిమణం)

జహాన్—రాజా! ఈ కలైను ఎందుకు పిలిపించానో నీకు తెలుసా ? షేర్ ఖాన్ వంటివీరులు భారతదేశంలో ఉన్నారని చూపించుటకే !

సంగ్రాం—బేను ! దేవర ఉద్దేశాలు, దేవతా ఉద్దేశాలే !

(వందివెంట కలై ప్రవేశం)

కలై—Good Morning to Your Majesty!

జహాన్—హా హా హా—జహాన్ కలై—అయియే—విసి !

(హాతి తెరిమొక మడుపాత్ర అందిస్తుంది.)

జహాన్—(మధువుఅనుకూ) కలైసావ్ ! మీరాజ్యంలోవున్న చిత్రకారుల సాటి యేరాజ్యంలోనూ లేదని, ఒకనాడుమీరు సగర్వంగా చెబుతూ, నిదర్శనంగా ఒక చిత్రపటం నాకు బహుమానం చేశారు జ్ఞాపకంవుందా ?

కలై—yes ! yes !

జహాన్—వీధి ! (హాతి ఒక దంతపుపెట్టె అందిస్తుంది దాన్ని తెరుస్తూ) మీరిచ్చిన ఆ చిత్రపటానికి నాచిత్రీకారాలచేత నాలుగు సకళ్లువాయింపాను చూడండి

కలై—(చూచి ఆశ్చర్యపడుతాడు)

జహాన్—అ అయిందింటి! మీరిచ్చిన మాతృక ఏవోస్తుండగలరా ?

కలె—Good Gracious ! ఏమాతృక ? ఏ ఆహారణం ? అన్నమాతృకల వలెనే వున్నవి.

జహాన్—చూచుచూ ! ఓహియే ! కాకబడా ? తుమ్హరిబిలాయితీ యా హమారీ భారత్ వస్తూ చిత్రకాత్ ? కలెసాన్ ! ఈ భారతీయ ప్రపంచానికంతా కథాపీఠం.

కలె—Why ?

జహాన్—గర్వోక్తి గాడు చూచండి !

సీ. తిలకించు ! మిమ్మువందరి యూహిపదకండ్

శిలలంటి నీ యానాధవశగిరుల—

పరికించు ! రాక్షసగులు నాక స్త్రీయలనె

సివమెత్తి పరుకెత్తు జీవనశుల—

అరయుచూ ! వారసజునిరచితిరికించి

తలలెత్తినవ్య మంత్రాల తరుల—

కను ! మంగ్రధను వేడుగల్గ కలంకారి

రంజులదీప మేటి నింగిచీర !

ఇట్టి సుందరదృశ్య మెందేవి కలదె !

ఇట్టి భూతల స్వర్గ మెందేకలదె !

ప్రకృతి స్వయంబుగ నులివిచేబట్టి, తీర్చి

దిద్దిచెక్కిన మామ్మ నూ దివ్యభూమి !

వంజి—జహాను ! మంద్రీజీ, షేర్ ఖాన్ జీ వస్తున్నారు! (మిర్జా, షేర్ ఖాన్ ప్రవేశం)

జహాన్—అహో షేర్ ఖాన్ ! అహో ! మేకేస్యార్ ! మేకేవీర్ షేర్ ఖాన్

షేర్—(బందగీచేస్తాను.)

జహాన్—కలెసాన్ ! పెద్దపులితో భయంకర తుమాంగ్రామంచేసి అఖండ విజయం పొందిన ఇట్టిదమం మీదేకంటా వున్నాడా ?

కలె—సమ్రాట్! మాదేశ్వర! పెద్దపులిలేలేవు. కానిగ్రీకుదేశంలో మామ్మల్నివ అనే ఒక ప్రచండ బలశాలివుండెనీ, అతడు ఒకప్పుడు ఖడ్గపుగతో మల్లయుద్ధం చేసి దాన్ని తునాతున్నలుగా చెందెనీ పురాణంలో చదివిన జ్ఞాపకం ఉంది.

జహాన్—హా హా హా ఖడ్గపుగమా ! ఇంతేనా ! అగమనా పురాణగోష్ఠి
నంగ్రాం—జహాచనా ! ఖడ్గపుగంకంటే ఏమగును చంపడం ఎక్కువకట్టం
నమండ !

జహాన్—ఎవరికి ?—మనషేర్ ఖాన్ వంటి వీరునకా ?

నంగ్రాం—కాదు పొర్కూలెనకి ! మన షేర్ ఖానుకు ఈ మర్త్యలోకంలో
త్రన్న చేసుకొనే కాదు. ఇంద్రునికంటే త్రన్న విరావతమైనా జోహారు చేయవలసిందే !

జహాన్—షేర్ ఖాన్ !

షేర్—జోహారుంఖుదావంద్ !

జహాన్—నీవు పెద్దపులితో పోరాడిన అప్పుకర్త. దృశ్యాన్ని ఈ కలెస్టాబోకు
చూపకాతక పోతినీ. ఇప్పుడు నీన్ను ఏమగుతో పోరాడింది వీరికి ప్రత్యక్షంగా చూపించ
వలెనని మాకు గాఢమైన ఆభిలాషకలిగింది !

షేర్—దేవరయాజ్ !

జహాన్—అవీ వీరతత్వం ! నంగ్రాం ! పోయి ఒక ఏనుగును సిద్ధపెయ్యమ ?

నంగ్రాం—అశ్వం జహాచనా ! (నిష్క్రమణం)

కలె—సమ్రాట్ ! గాయాలు యింకా మానలేదు, పాపం! పెటినేమరత ఏనుగుతో
పోరాడించుట న్యాయమాకాదు.

మిర్జా—జహాచనా ! ఒక్కమనవి.

జహాన్—క్యాహె ?

మిర్జా—పెద్దపులితో పోరాడి రెండు దినములైనా గడవలేదు, దాని కుబాగాయ
ములు ఇంకా పచ్చిగానే వున్నవి ఇప్పుడు మరల ఏనుగుతో పోరాటం ! ఈ కుర్రవాని
క్రేయస్సు సమ్రాట్ కోరినయెడల ఈ పోరాటం ఈనాటికి ఆపించవలెనని నామనవి.

కలె—బాన. నామనవికూడా అట్లే !

షేర్—జహాచనా ! పెద్దపులితో పోరాడి నేను ఎంత ఆలసియున్నా, మీకు
అప్రయం సమకూర్చవలెననే ఉత్సాహం నాబడలికనంతయూ మరపించినది అజ్జ !

జహాన్—బడీబాత్ హై ! బడీబాత్ హై ! మిగిలిన యోధోననా నే తుమ్
వీరాభివ్రేకహో షేర్ ఖాన్ !

నంగ్రాం—(ప్రవేశించి) జహాచనా ! ఏనుగు అదిగో సిద్ధంగావుంది.

జహాన్—షేర్ ఖాన్ !

షేర్—(కత్తిమని) జయహో ! జహాంగీర్ బాదుషాహీ జయహో (నిష్క్రమణం)

కలై మనసు అల్లకల్లోలంగావుంది — మీర్జామనసు వసానలో కొట్టుకు
పోతుంది— తెరలో పోరాటం ఆరంభమైంది—

సంగ్రాం—అదిగో ! తొండంతో మెలికెసి గట్టిగావట్టుకుంది ! ఆయ్యో !
ఆయ్యో !—ఆ —కప్పించుకుంటున్నాడు.

కలై—Ah ! there ! there ! హోషియార్ ! షేర్ ఖాన్ ! హోషియార్
That's Right ! That's Right ! Glorious !

సంగ్రాం—తొండాన్ని తోటమార కాడవలె తునాతునకలు చేశాడు
సమాట్ !

జహాన్—బదాయస్తుంహై ! బదాయస్తుంహై !

సంగ్రాం—అదిగో ! అన్నయ్యో ! ఈసారి కాశ్యూర్ ఇరికించు కుంటున్నది !
అదిగో ! ఆయ్యో ! ఆయ్యో !

మిర్జా—జహానునా ! కావీకింద నలిగిపోతున్నాడు ! చూడండి ! చూడండి
ఆయ్యో ! ఆయ్యో ! దక్షిణ పోరాటం ఆపించండి !

సంగ్రాం—ఆరే ! తప్పించు కున్నాడే ?—బరే ! బరే ! కాలును చొప్పు
కట్టు నరికినట్లు రెండుముక్కలుగా చేశాడు.

కలై—Wonderful ! Wonderful !

సంగ్రాం—బాకే ! ఏరావేళంతో ఎగిరి ఏనుగుమీదికేదూకి దానికేళను కత్తితో
అడుగుంట కవ్వతున్నాడు సమాట్ !

కలై—Treachery ! Treachery ! మోసం ! ఆ మావటివాడు చూడు !
వెనుకనుంచి కత్తియైతే తున్నాడు ! I will shoot that nigger ;

మిర్జా—ఇంకే ఆన్యాయమా ?

కలై—షేర్ ఖాన్ ! మావటివాడు జాగ్రత !—ఆ ! Right ! That's
right ! Dispatch him to the Devil ! Right ! Glorious !

సంగ్రాం—మావటివాడు చచ్చి త్రిందకు దొర్లాడు. ఏనుగుచచ్చి ఎత్తికిల్లా
పడ్డది. ఇంకేవుండి ! కథ కలాన్ !

మిర్జా—(పెద్ద నట్టుత్తుతో) ఆల్లా ! తుమ్హిహోత్తక్ ! తుమ్హిహోత్తక్ !

(రక్త పిల్లం గంతో షేర్ ఖాన్ ప్రవేశిస్తాడు)

షేర్—జయ్ హో ! మేరెస్వామి జహంగీర్ బాద్ షా కీ జయ్ హో !

జహంగీరు తనమెడలోని వశకము అతని మెడలో వేసి, ఏనుగుపై నిక్కబొంగు
పెట్టుచోతాడు.

కాలె — షేర్ ఖాన్ ! నీవంటి యోధుణ్ణి కన్న ప్రేమతో నాభూమాత ఎంతపులక
రస్తున్నదో. (నిష్క్రమణం)

మిరాజా — జహంగీరు వెంటవెళ్ళూ బేటా ! నేను జాదుషాను పంపించి నీగోసం
పల్లకితో ద్వారంవద్ద సిద్ధంగావుంటా ! (అటూ నిష్క్రమణం)

(షేర్ ఖాన్ కూడా వెళ్ళబోతుంటే)

సంగ్రాం — షేర్ ఖాన్ !

షేర్ — (అనుస)

సంగ్రాం — సామ్రాట్టుకు నీమీదప్పుంత అదగం, అభిమానం, అనురాగం
తనకొలుపుతావున్న ఏ యితరశిష్యుని మీద కూడా నభూతో, నభవివృతి,
అనినాకు ప్రచండమైన అనుమానం.

షేర్ — నీ సదభిప్రాయానికి నాసహాయం.

సంగ్రాం — షేర్ ఖాన్ ! ఆయనకు నీపైగల ఆనరక్తియే గొప్పదో - నీకు ఆయన
యెడలగల రాజభక్తియే గొప్పదో నిర్ణయంపగల విదైనా ఒక వినూత్ని ఘట్టం తలపించిన
యెడల ఏమిజరుగునో !

షేర్ — (మాటాడడు)

సంగ్రాం — ఆహాహా ! అట్టి సమ్రాట్టుగోసం నీవంటి రాజభక్తిపరుడు చేయజాలని
స్వార్థత్యాగమూలేదు ! అట్టి రాజభక్తి పరులై ఆ సమ్రాట్టు నిర్ణయజాలని ధకధాన్యమిది
తనక విస్తవాహన విరుద లాంఛనమలాలేవు, షేర్ ఖాన్ ! ఏమంటావ్ ?

షేర్ — నీ ప్రసంగం ఏమిట విందుగా ఉంది

సంగ్రాం — ఇంకయేం? అట్టి స్వార్థత్యాగం ఒకటి నీవల్ల కావాలి అని ఆ సమ్రాట్టు
ఆ జీవనాత ఇట్టే ఒక్కసారి చూచాయగా అంటే చాలా, నీవంటి యోధుడు ఏ త్యాగ
మైనా చేస్తాడు. పంచాగ్ని మధ్యంలో అంతరింపక పడిపోవున్నాడు, ధవళ
శిఖరాగ్రంలాంటి సుభాలుక దూకిరమ్మన్నాడు, లేక లేద మనస్సును హరించిన ఎట్టి వస్తువును
కోరినా, వస్తువునే కాదు, ప్రాణమిత్రులను, ఆప్తులను, కుటుంబీకులను, అన్నలను,
తనమ్మలను, కొడుకులను, మాటవరుసకు ప్రాణ సమానయ్యే భార్యనైనా సరే —

షేర్ — అధమాడా ! అవు నీ అవధ్య ప్రసంగం.

సంగ్రాం — కాదు షేర్ ఖాన్ ! రాజభక్తి —

షేర్ — భక్తి ? ఇట్టిదా నీ రాజభక్తి ? గ్రహించా. నీవు నీరాజాసాహెబ్ విరుద
మును సమ్రాట్ పల్ల అట్లె అగించి యెండవన ఇప్పుడు విప్పునమింది. తుచ్చుదా !

చ. పదమాలు పాడి రోజుకల్వడి, బిరదుల్ గొనలేళ్ళు బట్టుకున్
బెరువుచాటభక్తి; యెద పీనుగు తగ్గని స్వాస్థినక్తి; లో
నుదరమువైన రక్తి; పెంకో బుద్ధులైన ప్రసక్తి; యె
చమవుచు చెప్పు నీ ఒత్తుకు పందమెరింగితి బాలిళాధమా!

సంగ్రాం—(ఓరిమీద చేయివేసి) షేర్ ఖాన్ !

షేర్—(తానుకూడా కత్తినిమ్మడిగాదుట్టా) ఏమిచేయాలాం ! సమకత్తికూడ
ఉన్నదా, ఇదిగో నీనాస్తిని నీనాస్తిని కండతుండేములుగా చెందాడిన జుడే తో ఇంకనూ
స్వర్ణంచేస్తుంది షేర్ ఖాన్ ఖడ్గం రా ! నావేమి ? —

సంగ్రాం—(కంపంబ్రట్టిపడి ఒకండు చేయివేసి వేశాడు) షేర్ ఖాన్ ! నీవు
యోధుడవేయని నేనెవ్వడూ చెప్పుకుంటా.

షేర్—ఛీ ! పిరికితనం (కత్తిని ఒరిగిపోతున్నా) నీపేరు సంగ్రామ సింహుడు
కామా ! ఈ పేరు పెట్టిన నీరలికండ్లులు పాకం ఎర ఆమాయకులు ! నీవు సంగ్రామ
సింహుడవు కాదు, గ్రామసింహుడవు. (నిష్క్రమణ)

సంగ్రాం—ఏమీ ! గ్రామసింహుణ్ణా !

(తెర)

రంగం రెండు

(వీరి పండితాగతులు ప్రవేశం)

మాగ—క్యాకే వండి !

పండి—అరే ! మానే క్యాకే వంసీహుని పెట్టాడే మాకీ ! నీకినీని నిన్నగా మున్న
మేం హిస్సీనాం నాఖిరీ !

మాగ—రే ! రే ! డస్టీ హయా- ముఖ్ కిలో ! మరీ నీకీ హుం మానానా ? అచ్చా
జనాబ్ వండి పాచా నుహులావే !

పండి—అరే ! మహ్ ! ముహ్ దహ్ ! బాగే ! అన్నీ పాద్ హుహ్ న్నాయ్ తో
పుచ్చల్ మాతా పచ్చీ హైతాద !

మాగ—హా ! హా ! అచ్చా ! అయితే !—క్యాకే వండి !—అరరరర

పండి—క్యాబే మాగ్ !

మాగ—ఓపాదుషా మాతాబే రార్ పు చేకాడుక్కం ?

వంది—క్యా హై నో !

మాగ—ఓ షేర్ ఖాన్ కా గల్లామే హర్ దాల్కీ చుష్కే గయా ! పెట్టే ఫీ కూడా మాట పెప్పలేద్ !

వంది—హది హుండాదిరే దేవతారహష్టం.

మాగ—అరే ! మాకీ ఫీ కొంచెం తెల్సు—ఓ షేర్ ఖాన్ కా ఏక్ హాద్వాడ్ హై ఉన్సీ నాం మెహరున్ని సాన్సా హై, ఓబడీ ఆందఃఖండం కర్కే హం నునా ! ఓ హాద్వాడ్ పర్ బాదుషాకీ జగ్రా—హి—హిహి—

వంది—జగ్రా కామారే-పూరావుండి.

మాగ—భాయీ ! ఓ మెహరున్ని సాకు పాదుషా హెత్తు నూకాడ్ ? హెల్లా నూకాడ్ ?

వంది—పదిమీద హర్ వసుక్షరారోకింద-హత్తూ మెహరున్ని సాకు ఫెండ్లి కాలేద్ పెట్టే రోజ్ జనానాలా బడీనాచీ హచ్చీగా జర్గింది. హక్కా అగ్జర్ పాదుషా హున్నాడ్. ఔర్ కలీం, అంటే జహంగీర్ ఫీ వున్నాడ్.

మాగ—ఫిర్ క్యా హువా ?

వంది—హక్కా ఓ మెహరున్ని సా సేసింది వొక్తే నా - పాడింది పెట్టే పాట హడీ నూసి జహంగీర్ సాబ్ ఏక్ దమ్ దివానా హో గయా.

మాగ—ఫిర్ ఓ మెహరున్ని సాను ఫట్కీని జహంగీర్ హెండ్లు సేస్కోలే ఫెల్సి ?

వంది—సేస్కో వాలా అని బడీ ఖుషీ సేకాడ్. మగర్ మెహరున్ని సా మాఫిక్ గరిబ్ బేటీ రోడల్ హైలే పాదుషాకు పర్వత వంహనీ, ఓ అగ్జర్ జహంగీర్ దబాయించి ఓ మెహరున్ని సాను షేర్ ఖాన్ కీయిచ్చి నిఖాసేసి, హిద్దర్ బిట్టి అగ్రానుంచి బర్హాన్ ను తోసి పాకేకాడ్. జో ఫ్ ఫుర్ కాయకీ తెచ్చి జహంగీర్ ను నిఖాసేకాడ్.

మాగ—అరే ! కబీరు నవక్షరారో గడ్సీ రోయినా ఓ పాదుషాకు మెహరున్ని సామీద పెర్నా బడీ గర్లాగరంమే వుంవీరే !

వంది—హా!—మర్రిగట్టు పెట్టే, మస్జిద్ మా పెట్టే, కల్లీతరుపట్టి పెల్లగించక పోలే, ఉన్నాకొద్ది హూడల్ పెట్టి, కన్నుమిమ్మ కప్పేస్తాదికే !

మాగ—క్యా రే ? ఓ మెహరున్ని సాకు ఫీ పాదుషామీద పెర్నా హుండావా ? లేదా ?

వంది—అరే హాద్వాడ్కి మస్సే హేంవుడాదో హల్లాకీ తెల్సు !

(అప్పుడు రావరావలాడును మోతీప్రవేశం)

మోతీ—(మాగధుణ్ణి చెవిపట్టుకొని క్రుశిచేస్తూ ఇక్కడ మిగుతుకూ ఇకా నువ్వు చేస్తున్నావా ? నదిబజారులో అంకకపుర రహస్యాజన్మి అలాపకచేస్తున్నావా ?

అయ్యో ! అయ్యో ! గూఢచారులకన్న నామించే కొంపమునిగిపోతుందే !

వంది—హా! ఎంత పెద్దాదం! నీ మురుడీ హుటాహుటా గట్టివుందో, లేకపోలే రంభాన్ని పట్టువుందో హాక్షీనాభిహింసింపించుదున్నా మాకీభీసిచ్చి పైతాడి, మగ్గ మోతీబాయ్ ! హి హి హి ! నీకయ్యా భొంచె చూకీమివవుంటే, పిచ్చాభీరాస నచ్చి పోతా.—

మోతీ—నోరుకట్టిపెట్టు. నా మొగుడు షేర్ ఖాన్ వంటి వీరుడు కాకపోయినా నీజహాంగీరుతనం మటుకు నావగ్గరనాడు. వింటున్నావా ? కంకా ! — రా ఇంటికి పోదాం ! (అంటూ మాగధుణ్ణి నిర్మూలముగం)

వంది—బాప్ ! హీమోతీసూస్తే మంచిహందమైన పువ్వు • క్యాఫాయ్ బా ! హీ పువ్వులో హందం వుదిగాన గందంలేదు !

(అనిపోవుచుండగా వంగ్రామసింహుడు ఎదురుగా ప్రవేశం)

వంగ్రాం—రండి !

వంది—హో రాజాసాహెబ్ ! నలం ! నలం !

వంగ్రాం—నీవు ఉత్తూలోను నంస్కృతంలోను మంచి పండితుడవట ?

వంది—హా! నర్కూర్ ! మాబట్రూజా హాష్టిఅంతా బకీ పండిత్ మో ! మా నాయన హుద్దూలో మాతాత నమస్కరింతుకంటా బకీ పైల్వోన్ మో !

వంగ్రాం—పైల్వోన్ ! ?

వంది—హా ! నర్కూర్ ! హెంతా హెంతా హాల్వీవచ్చి, హెంతా హెంతా పండిత్ వచ్చి, హెంతా హెంతా పశీచ్చా నేనీనా మానాయనామాతాతోహాల్కి ముక్కు ఫట్కొని మూడుగలీతాలుపిస్తే, తర్కం గిర్కం ఛోడ్కోదాడ్ తీసేవాళ్లు నర్కూర్ ! హా !

వంగ్రాం—అయితే నీవంటి పండిత్ పుతుడు ఇక్కడవుండగా ఉరంతా అనవసరంగా వెతికాడు నుమా.

వంది—అప్పుడు క్యాహోనా నర్కూర్ ?

వంగ్రాం—వచ్చింది, నీహండిత్యానికి పరీక్షానమయం వచ్చింది ! కానుకొమరి, 'గ్రామసింహు' డనేపకం ఏభాష ? దానికి అర్థమేమిటి ?

వంది—గ్రాంసింహం ? ! అర్థ ! హిదీ దేవతా భాషాఅండి !

సంగ్రాం—గొప్పభావమేనా ! నేనూ అలాగే ఉచుతున్నానుమా ! కాని, —
అమాటకు అర్థంవీటి ?

వంది—అరదం ? గ్రామాన్ని మీరూపంటివాడు గ్రాంసింగోజీ !

సంగ్రాం—హిహిహి ! భేష్ ! భేష్ ! — కాని—మాడు—గ్రామాల్లో ఎక్కడైనా
సింహాబు ఉంటాయా ? నేనెక్కడా చూడలేదు.

వంది—ఇంకా హరదం కాశీదూ సర్కార్ ?

సంగ్రాం—కాశీను అంటే—మరి.

వంది—అచ్చా ! నునోసర్కార్ ! అస్సలసింహం చుడ్డిలోవుండే జంగీ—హిది
సింహం గ్రామంలో తిరిగి ఖురానా. హాది చున్సీకిసూస్తే మన్యాదశే మూతితెరిసి పర్సు
మూసిస్తాది. హిదీ మన్సీకినూసి మర్యాదనేసి తోకఅడిస్తాది.

సంగ్రాం—తోక ! ?

వంది—హాసర్కార్ !

సంగ్రాం—అరేక ! — ఇదా ! — కుక్క ?

వంది—కుక్క కాదు సర్కార్ ! — ముక్కం ! భేష్ !

సంగ్రాం—(ఒరలోక తిమిద దర్జాగాచేయివెట్టి) హూ—!! — ఓపేర్ ఖాక

వంది—క్యామనాసర్కార్ ! ఓపేర్ ఖాక రాజాసాహేబులు ఫట్కాని
హింతమాట హన్నాడువాడి ?

సంగ్రాం—నన్నా ? — అబ్బే ! — నన్ను అంటే మాట అవడమే ! — నన్ను
కాదు—మరి—

వంది—మేం హెసరితోనూ—మెప్పుంటేండి సర్కార్ !

సంగ్రాం—అబ్బేబ్బేబ్బే ! నన్ను కాదు. నామీకలోపంకే నాకమ్మణ్ణి అన్నాడట !

వంది—హిక్కిముందు హెక్తావుండాడ్ సర్కార్ !

సంగ్రాం—ఉన్నాను. చాలామూడేకంగా వున్నాను. నిన్నపొద్దున్నేవచ్చి
మధ్యాహ్నమే వెళ్లిపోయాను. వెళ్లనియ్ ! అరే అన్నను నేనులేనాయొక్కడో ఈయన
మానాన్ని ఆ పేర్ ఖాక రక్తంగా కడిగి కడిగి రూపింపువలసి ఈ గ్రామసింహుని
(బొడుకరుచుకొని) — ఈ సంగ్రాంసింహుని కంటికి నిశువన్నుట కల్ల !

(ఒకభటుడు ప్రవేశించి నలామచేసి)

భటు—రాజాసాహేబ్ ! వెంటనేవచ్చికలుగుకొమ్మని సమాట్టలవారియజ్జ !

సంగ్రాం—హాజర్ ! హాజర్ ! (భటుతో నివ్రుముతం)

వంది—జహంగీర్ బాదుషా హెన్ని బిరుకతోహెచ్చినా, ఈ హక్రాంజాదాకు

షేర్ ఖాన్ హించిన బిరుదునెట్టే పాపవ్రతం. అజాల్ హించిన బిరుదు రంగు మెచ్చ బిరుదు.
లాకుల్ హించిన బిరుదు లాకులెల్లిన బిరుదు!

(విక్రమమణి)

రంగం మూడు

దృశ్యం మూడు.

(కంటికోసం విరివీస్తూ రైలా దంపలు గుచ్చుతూ పాడుకోంది. రైలాకు
సాయంచేస్తూ మధ్య మధ్య మెహెరుకూడా పాడుకోంది, పాటమధ్య మీర్జా
గయాష్ ప్రవేశం. ఆతనిముఖభావం పరికించి రైలా మెహెర్ల కంగారు
పడతాడు.)

రైలా—దాదా! నాయన గారీ?

మెహె—అబ్బా! వారీ?

మీర్జా—మెహెర్! రైలా! షేర్ ఖాన్ కు మగతం, అందోళ్ నపడవద్దు.
పాదుషాఅజ్జచేత షేర్ ఖాను విసుగుతో యుద్ధం చేశాడు. షేర్ ఖానే గెల్చాడు—ఏమగే
వారమెం? కాని అక్కడక్కడ చిన్న గాయాలరగిలినవి. పల్లకీగా ఎక్కించుకొని
ఖాంచెనేడతీరినకర్వాత మల్లపల్లకీ మీదనే ఇక్కడికి తీసుకువచ్చా. అదిగో.

రైలా—బాబా! బాబా! అంటూ రైలా వెళ్తుంది)

మెహె—(కూడా సోబోతుంటే)—

మీర్జా—(ఆపి) మెహెర్! కర్వాత మాతువుగాని—ముందు లోపలికిపోయి
ఉపచార సానుగ్రీ తీసుకురా! —

మెహె—(ఎటుపోవుటకు తోవక, చివరికి ఇంట్లోకే వెళ్తుంది ఉపచార
సానుగ్రీకోసం)—

(రైలామీద ఇందుకలనుకొని షేర్ ఖాను ప్రవేశం. షేర్ ఖాను సోపాలో
కూర్చుంటాడు, ద్రక్కనేహిస్తుంటుంది రైలా. రైలా కళ్లలో ఆకుపులుడిమకు
తున్నాడు).

రైలా—బాబా! ఏమంతో పోరాడి గెల్చినట్టావా! ఎంత అడ్డుతం! ఎంత
ఆనందం! కాని బాబా! ఆపాదుషా ఎప్పుడూ నీచేత ఇలాంటి ప్రమాద కార్యాలే
కేయిస్తాడేమిటి?

మీర్జా—రైలా! కర్వాత మాట్లాడవచ్చు. నీవు కూడా లోపలికి వెళ్లి మీ ఆత్మకు
సాయంచెయ్యి.

రైలా—నరే. (రైలా నిష్క్రమణం)

(ఇక జరుగబోయే సంభాషణలో మధ్య మధ్య మెమోరుమిసా వస్తూ పోతు ఉపచారాలచేస్తూవుంటుంది, ఆమెవచ్చినపుడు మీర్జా షేర్ఖానుని తమ సంభాషణ ఆపే తాడు.)

మీర్జా — షేర్ఖాన్! జీవనమరణ సమస్య ప్రభుత్వజీవితమువలె ఘోర ఘోరార్థ టులీతోవచ్చి వుండది. ఇక శ్రేయస్కరం కాదని ఇన్నాళ్లూ వాచివుంచిన మెమోర్ వివాహ పూర్వగత గాధ ఇవ్వాలనేకుదేపివేళా. ఇక ఒక్క టేమార్గం శ్రద్ధగావించు — షేర్ఖాన్! సీధ్యానం ఇక్కడలేదు ! —

షేర్ — జీవనమరణ సమస్య ? — మార్గం ! — మామా ! దేనికామార్గం ? ప్రాణాలు రక్షించుకోవాలి కా ?

మీర్జా — డౌను. నీవునీకుటుంబాన్ని వెంటబెట్టుకొని ఈ యాగ్రానుంచి ఈక్షణం పారిపోవుట ఒక్క టేమార్గం. పులిని, ఏనుగును, మావటివానిని నిమిత్తమాత్రంగా చేసిపెన్న గూఢ శంత్రాంతాన్నిటిలోను ఆతడు విఫలుడయ్యాడు. తుదకు సంగ్రామచేత నీకు విశ్వవ్యాపకమైనా చెప్పించివేళాడా విఫలుడయ్యాడు. ఇక ఆతడు విఫలుడు కాదనుకోలేదు ఈ ఆగ్రానుంచి నీవుఎప్పుడు ఎక్కడికి పారిపోతావోఅని ముందుగానే అనుమానపడి, వసిన కట్టుబాట్లన్నీ అమోఘంగా అతిరద్దాక్షిణ్యంగా చేయించివుంటాడు. షేర్ఖాన్! ఈక్షణంలో ఈ యిల్లేకాదు, ఈ ఆగ్రా మహానగరమంతా నీపాటికి ఆఖండ కారాగారంగా నిర్మాణమై వుంది. అయినప్పటికీ, ఇకరాత్రినే — తప్పించుకొనిపోవుటకు ఆపకాళివుంది. నాయనా! వెంటనే వెళ్లిపో ! ఇదే నాహితోప్రదేశం. పొద్దుపోయింది. ఇకనాకు అనుజ్ఞ ! — (మీర్జా నీవ్కొనుట)

షేర్ — (రోవణ్రోధాలు ముప్పిరిగొంటున్నవి) ఏమేమీ ! లోకములో ఇంతటి నైచ్యము ఇంతటి దౌర్జన్యము నిజముగానుండునా ?

సీ. నాపాలి బందిఖానా చేసినా పాదు

మా నీచబుద్ధి నాగ్రానగరిని ?

పరసతీవాంఛ కథంగ విహారమా ?

తన సతీరక్షకు దారిసున్న ?

ఆతతాయికిఫలం బాయు వారోగ్యమా ?

శిష్టుకు బహుమతి చీకు చింత ?

కత్తికోత కసాయినెత్తి బువ్వులవాన ?

గొరియల మెడల కత్తెరల బోన ?

పుడమివైఖరి యిదియో ? నే పొరబడితిన్ ?

తారు మారయ్యెనో సత్త్వ తత్త్వమవని ?

అడవిచూడంగ వీరసింహము సివారు

గ్రామములు చూడ దొంగకుక్కల బజారు !

ఈ తారుమారు అసహజం. ఇదిబారుణం. జౌను (అంటూవుండగా మెహర్ ప్రవేశం)

మెహర్ ! నాఖడ్గం ఇటులే !

మెహర్—అదేమి ? ఎందుకుస్వామి ?

షేర్—ఈక్షణం జహంగీరు వద్దకుపోయి ఈసమస్యను భయంకరంగా పరిష్కారం చేసుకొనివస్తా.

మెహర్—స్వామి ! తెలిసికూడా మళ్ళివెడతారా ! ?

షేర్—జౌను !

మెహర్—వద్దు వద్దు స్వామి ! మళ్ళి ఏదైన ప్రమాదం వస్తుంది.

షేర్—రానీ ! నీకు మరిమంచిది, అవ్వకుచిత్త నిరాటంకంగా భారతసమ్రాజ్యవి

కావచ్చు—

మెహర్—నాథా ! ! !—ప్రహసనమా !

షేర్—కాదు-ఇది జీవన మరణసమస్య. మనస్ఫూర్తిగా చెబుతున్నా-బ్రతుక వలె నను అభిలాష నాకులేదు.

మెహర్—ప్రాణపతి ! నేను ఇంతవిపరీతంగా మాట్లాడుతున్నారేం ?

షేర్—మెహర్ ! ఎటుచూచినా ఒక్క లేదృశ్యం-మృత్యువు ! ఎటువిన్నా ఒక్కటే ధ్వని-దాసుమంత్రికారం ! కేవలం ఈ దృశ్యాన్ని చూస్తూ ఈ భయంకర ధ్వనిని అణిస్తూ విగ్రాహంతుడనై విగతచేష్టుడనై యెంతకాలం పడివుండాలి ?....

మెహర్—అటులైన నాథా ! అందరం ఇప్పుడే వెళ్ళిపోవాలి. మనకు ఆసక్రమాట్టు వద్ద ఉద్యోగ మేవద్దు, నామనవి అంకించండి, ప్రాణేశ్వరా !

శా. ఆ దుష్టాత్ముని తుచ్చ మోహకలుషవ్యాసక్త నిశ్వాసమే

యే దేశంబులు బ్రాహ్మణులుగనునయ్యె దేశములజేరి, యే

ట్లో, దారిద్ర్యమొక కల్మయోకి కలియొక గంజోకి కష్టమోకి

సౌఖ్యమోకి

నోదోరీతిని బొట్టబోసుకొనలేమే నాథ ! పోదాము ! రా!—

షేర్ — కాదు, మెహెర్ ! విప్లవమువెంచి వెన్నుచూపుట నాపద్ధతికాదు. నేనే ఎదురేగి దానికి స్వాగతమిస్తా. మరణములేప్పుడా ? — మరణించుట. ఆదియు నీకొఱకే (గాఢదీకంతో) మెహెర్ ! నీకోసం మరణించుట కూడా ఒకనుభవమే. అదిగాక, చెప్పు దునా ? — ఎద్దు-కాచు-చెబుతా-మెహెర్ ! కాచిలేవని ముఠాలోనం నేనే వెతుకుతున్నా. మెహె — ఎందుకు స్వామి !

షేర్ — ఎందుకా ? నామీదనీకు క్రోధం ఉండరాదని గ్రహించడంచేత —

మెహె — ఎంతమాట ! ఎంతమాట ! — చాథా ! — నాథా ! —

షేర్ — ఔను. మెహెర్ ! ఇన్నాళ్ళూ నేను ఒక అగాధ వ్యవస్థలో ఉన్నాను

నీ. అల బహంగీరు మాహం సూహా మహిషి నై

రాణింపదగిన నీరాణయేడ !

ఉరు పేరులులేని పేరుఖానుని యింట

నిప్పుచ్చరమ్మున నీలుతుడ ?

హురుమంజ ముత్యాల తెరలుగట్టిన తూగు

టుయ్యా లంహాగు యోగమేడ !

జీర్ణాంశుకములతో జీరుకాదుచు సదా

పర్ణశాల వసించు ప్రాప్తియేడ ?

మొగలుగదై నధిష్ఠించి, బగతికన్ను,

మెరుపు మెరుగులతో మిరుమిట్లు గొలుపఁ

గలుగు మణిఁదెచ్చి మనిషాతఁ గట్టినాడ !

లోభి ప్రేమకు దిగరాని లోతు కలదె ?

మెహె — (వికస్తా) స్వామి ! స్వామి ! ఈవిధంగా ఎన్నడైనా ఆన్నానా నేను ?

షేర్ — అనలేదు. అనకపోయినా నేను ఊహించుకోవాలి. కాని ఆ ఊహ నాకు కలుగలేదు. మానవకృత్రి, అర్థం చేసుకోవాకన విషయమేనాకు స్ఫురించలేదు. ఎందు కంటే, మెహెర్ ! నాప్రేమ కనిగొట్టివెళ్ళిపోయింది !

మెహె — స్వామి ! నాప్రేమదేవతా ! క్షమాకరో ! క్షమాకరో ! (పాదాల మీద పడుతుంది.)

షేర్ — కాదు-మెహెర్ ! తప్పనీదీకాదు. నాది ! నీ నుండని పత్తిగా బడయుటకై బహంగీరువంటి చక్రవర్తి పిచ్చివాడై తిరిగినో, అమెను ఈ దౌర్భాగ్య

షేర్ ఖాను పెండ్లి యాడుట అగ్గిలో మిశ్రత చెల్లాటంగాక తేరేమున్నది? మెహెర్! ఇక వెడతా! దేనింటే, నీంటి ఆమూల్యరత్నం ఇంకొకటికి అనాయాసంగా అభిస్తే, ఆ రత్నానికి విలువఉండదు. కాబట్టి అగ్గ నూల్యాన్ని ఈ భీకర కరవాలానికి ఆరడు అర్పించుకొనిన అనంతరంనిన్ను పరిగ్రహించుగాక! (హాతూవుండగా)

మెహె—(కాళ్లకు అడ్డపడి) వద్దు! ఆగండి! స్వామి—

(షేర్ ఖాను విడిచిపెట్టి వెళ్లుచుంటే సంగ్రామసింహుడు ప్రవేశం)

సంగ్రాం—అగు షేర్ ఖాన్! ఆగు! నీమృత్యువు నీహంట్రికే వచ్చినిల్పండి. అంతమారం పోవక్కర్లేదు, (కత్తిమాయుచు)

ఉ. మృత్యువు మృత్యువోయరుచు నెంతయు నీవటు దేవురింపగా
భృత్యుని కోర్కీదీర్ప దయబెంచి జహంగీరు నన్నుబంపె! నీ
మృత్యువు చూడు కట్టెగుటనే నిలువంబడె? రమ్ము స్వర్గ సాం
గత్యము! అప్పుకో కరల కౌగిలి! రాయిక! రమ్ము బాలిశా!

షేర్—(కత్తిమాయుచు) ఓరి! అభిమానహీనా!

చ. హీతులగువారియింద్లబడి, యెంగిలికంచటు చుట్టుబడ్డ యా
మెతుకులు నోటిలో గతికి, మెండుగ వాలముద్రిప్పి, ముట్టెను
ద్ధతిఁ బయికెత్తుచున్ శ్రవణదారుణగానము చేసినంతనే
క్షీతిగలదొంగకుక్కలను సింహములందురే? గా)యసింహమా!

మెహె— ఇట్టి గులామను చూపుటకు మీ వీరభిప్రాయ కావలెనా? నిలు
వారతకా! నిలు!

(బాకునీ మెహెర్ సంగ్రామినికి లంపిస్తుంది. షేర్ ఖాన్ ఇద్దహస్తురై
అతన్ని ఎదుర్కుంటాడు. సంగ్రాం ఈలవేస్తాడు. వక్క తెరలగుండా
హంతకనమూహం వచ్చివడుతుంది. సంకుంఠవచనం, రైలాప్రవేశం. రైలా మెహెర్
బాకులతో పోరాడుతాడు, షేర్ ఖాను చాలామందిని తనకత్తికి బలివుచ్చు
కుంటాడు. ఇకపూరుకుంటేలాతం లేదని సంగ్రాంసింగు తనపిష్టరే తీస్తాడు.
బాగాగురిపెట్టి షేర్ ఖానుమీద పేలుస్తాడు. షేర్ ఖాన్ 'అల్లాహ్ అగ్గర!' అంటూ
అంటూఅరిచి వెంటనే హతశీవురై వదిలిపోతాడు. "స్వామీ, స్వామీ" అంటూ
మెహెరుచ్చిస్తాయా, "బాబా! బాబా!" అంటూ రైలాయా బిగ్గరగా అరుస్తూ
షేర్ ఖాన్ కనపడవదీ యేడుస్తావుంటే, వాళ్లిద్దరినీ మిక్కిలిబలాత్కారంగా
లాగి, వోలగుర్లలుకుక్కి, కాళ్లుచేతులూ కట్టవేసి మోచుకొని పోతువుండగా
(తెరవెమ్మడిగా వాళుతుంది)

అంకిం రెండు

దృశ్యం ఒకటి

(అగ్ర మహల్లోపం)

మెహె—రైలా ! -ఒకసారి-రానాదగ్గరికి- (రైలాకు ఉత్సాహంలేదు) ఇకనీవే నావర్సవ్వం

రైలా—అమ్మా !

మెహె—రైలా ! క్షీణించుచున్నది నీముఖం... రానాదగ్గరికి శాపిం అవుతున్నావేందుకు ?

రైలా—నీకు తెలియదా ? ఆమ్మా ! ఈ మహల్లోకి అసలు ఎందుకువచ్చావు ?

మెహె—రాకురదా కప్పించుకో నే ఉపాసం కనపడలేదుగదా.

రైలా—వివేకాగ్రాహి చావటానికేమిటా ఈ పోయం కనపడలేదు? ఆమ్మా ! బ్రతుకు మీద నీకుయితర మనుకారం వుందని నేననుకోలేదు. ఎందు నాకన్నరండిని నిష్కారంగా ముగ హత్యగా మించినో ఆకసాయి అకిరాతుడు ఆపాపాణి అయధికారమడమటు--

మెహె—రైలా ! రైలా ! ఆకు.

రైలా—నేనాగన. ఇక అగలేన. దివదీనము మంటలు ఎగిరిపోయిన్న ఈ అంతర్ బ్యాంకు ఇక ఆపలేన. ఆ జహంగీరు నాల్గిండిని దొంగపోటున అక్కరాతివళి వికాసి చేసి దారుణహత్య గామించెనువార్త భారతభూమిమంతా ప్రతిధ్వనించేటట్లు మేఘులజ్వలతో ఘోషిస్తూ. నానాలుకలోవాక్కు నల్లయ్యే ప్రతిపాదం శోదోంకరాళమంతా నా రొదలో నిండి నిత్యభిక్త మయ్యేటట్లు ఘోషిస్తూ. ఆ హంకరిని కలగ మహామహిమంతో ఆకాళమంతా కరాళ శలిమచ్చటా పలులమయ్యేదాక ఘోషిస్తూ !

మెహె—చేరీ ! భర్తను పోగొట్టుకొన్నా ! ఈమహిమ ఇట్టి ప్రదంకం ఇంత నిర్భీకంగా ఇంత బహిరంగంగా నీవుచేస్తే గిన్నుకూడా పోగొట్టుకొని నే నేంచేసేసి ! తల్లీ !

రైలా—అంటే ! ఫాదుషా నన్నుకూడ హత్యచేస్తాడా ! చేయని ! నేనువణికి దాన్నికాదు. నీవలే ప్రాణంకోసం ప్రాణమిచ్చి దాన్నికాదు. చూస్తూ ఎవరావుతాళా ! ఆమ్మా ! రాయిక్కడనుంచి పోదాం !

మెహె—రైలా ! అనుజ్ఞలేదుగదా !

రైలా—అనుజ్ఞ ఎవరిది ? ఎందుకు ? నువవు ఖైదీలు ?

మెహె—చూడ చేరీ,

లైలా—ఏమి అపరాధంచేశాం ?

మెహె—తెలియదు.

లైలా—శ్రాంచెంతి! అమ్మా ! నీవుబలాత్కారంచేశావే ఇక్కడికివచ్చావు. అంతవరకు నాకర్థమిది. మనీ, వచ్చి నాలుగేండ్లు కావస్తున్నవి. ఇంతవరకు నీవు ఒక నాడైనా ఈచెరువండి విముక్తురాలవగుటకు యత్నపడలేకమా చేసినట్లుకూడ నేను చూడలేదు. యథావిధంగా, కలసాగా, ఈ ఆగ్రా యే మహబద్దావత్తుగా ఈమహలే మన ఇల్లవత్తుగా కాలక్షేపంచేస్తున్నావు. నిజంచెప్పు. అసలుయిక్కడనుంచి నీకు పోవాలని వ్రుందాలేదా ?

మెహె—వుంది.

లైలా—ఉంటే సమాజ్జీ బోధపురీబాయి బ్యారా అనుజ్ఞానం ఎందుకు ప్రయత్నం చెయ్యవు?

మెహె—సమాజ్జీ అనుజ్ఞ తయారు.

లైలా—తప్పక యిస్తాడు—నేనంటున్నా ! ఇచ్చివేరుతాడు. నీవు ప్రయత్నంచేసి చూస్తేకదా ! చెయ్ ! చేస్తావా ?

మెహె—చేస్తా.

లైలా—అయితే ఆకర్షణ సీకేమీవద్దు. నీవిటుక్కి సాగించుకొని, వచ్చే బాధ్యత నాది. నేనే పెడతా. ఆ సమాజ్జీ ఎందుకు ఈయడోచూస్తా. ఔను. (నిష్క్రమణం)

మెహె—రద్దు నీవుచెల్లవద్దు ! బేటీ ! బేటీ !— అరిదు హంకరుకుసుమి—విను—బేటీ!

మోతీ—(కానుక పల్లెకంటో ప్రవేశించి) అమ్మా ! ప్రభువువారు ఈసారి మరీ మరీ చెప్పమన్నారు ఈకానుకలు మీరు తప్పకుండా స్వీకరించాలి ! తల్లీ ! రాజులు నుహరాజులువచ్చి వంగివంగి సలాములుచేసి ఎన్నెన్నో కానుకలు ఇస్తే క్రిగంట చూచి చూడవట్టుకుంటే ప్రభువుకు, ఇన్నాళ్లకు కలిగించి కానుకలులే ఆసక్తి—ఇంకొకటి పంపించడమంటే ఇంకా ఆసక్తి—కొన్నింటిని స్వీకరించండి అనిచెప్పడమంటే మరీ మరీ ఆసక్తి.

మెహె—(కానుక పల్లెరావ్వి అమాంతంగా పడత్రోసి) లైలావీసి ! నోరకట్టి పెట్టు ! ఇంకొకసారి నీచటికివచ్చినా నీప్రభువువేరే ఉచ్చరించినా—బాగర ! - హా ! పోయెదవా ? లేదా ? ఊ— బేటీ ! బేటీ !

మోతీ—అమ్మా ! గారతసామ్రాజ్యులక్ష్మి తనకతానై వచ్చి పడుతుంటే కాదని కాతదన్నకుంటావా ? ఆ ప్రభువువారికి మీమీద ఎంతప్రేమ ? - ఎంత.

(మెహెర్ మోతీని బంధంకంగా వెళ్లివేస్తుంది)

మెహె—ఎట్టి దుస్థితి వచ్చిందినామి !

దృశ్యం రెండు

(అగ్రామహల్లో వీధివంది మాగడలు ప్రవేశం)

వంది—(తగం నగీరం) వచ్చింది కే వచ్చింది! గురుమ్మ రాజ్యంతుడుమకుపోయే
తుపాను వచ్చింది !

మాగ—క్యామహా ?

వంది—అగ్రాహంతా గుడ్ గుడా హుడ్కిపోతుందాదీర !

మాగ—క్యామహావారే !

వంది—సమాట్ ఫెడ్లొద్దు యువరాజ్ ఖుస్రాసాబ్-హుషేజిందా
హుత్తాదురే !

మాగ—హెవరీమిద ?

వంది—తండ్రిమిద ! !

మాగ—ద్రోగం ?

వంది—హా- తండ్రికీపట్టి మామామత్ నేనీ, తన్ని సమాట్ కావాలా అని
తయ్యార్చే వుండాడే.

మాగ—అరే ! తండ్రికీ ధిక్కవుడగా కొద్దు హింతమనేస్తాడే !

వంది—అరే ! ఫెల్లాన్కి భత్కికండగా హింతాక్కి ఫెల్లాన్కి పట్టాలేఅని తండ్రి
వుండాలే తయ్యార్చే ?

మాగ—సవ్ హై ! తండ్రిహిల్లా! కొడుకుహల్లా! మార్-వందీభాయ్ ! ఓఖుస్రా
సాబ్ అచ్చా అక్కికర్క హం నుసారే !

వంది—హై-మగర్-రాజ్యం హాక్కి రండి హాక్కి హెంతా అచ్చా అక్కికైనా
పట్టి బచ్చా అక్కి కర్ తీహై

మాగ—రే ! హిత్తా గ్యాపక్ వస్తావీహాకీ హాక్కి రహవ్షం. ఓ గ్రాంషింహం
వుండాడే హాక్కి ఓ యువరాజాకూ సాలాసారు మాలాఖాత్ హైంది. హాక్కిహిద్దర్కి
హేమేమా రాత్ నీన్ గునెగుసా గునెగుసా నేస్తావుంటే మన్కిఫెల్లాం మోతీబాయ్
నుసిసెప్పింది.

వంది—అహో ! ఓ ముష్కంవాడు లోక హిల్లా ఫిరాయ్చింది !

మాగ—రే ! రే ! ఊప్పర్ ఏ జేఖో ! ఓ గ్రాంషింహం ఔర్ యువరాజా
ఖుస్రాసాబ్ బాత్ కర్త కర్త ఇవరీ అరై. చలోరే చలో.

(ఇద్దరూ విష్కరించుట)

(ఐనూ, సంగ్రాం—మాట్లాడుతూ ప్రవేశం)

సంగ్రాం—యమరాజా! నెరుకమందులు యోచించవలసికీ అగత్యంలేదు. అపాత్రులైన కండ్లులను తొలగించి తనే ములు తామే నిరహాసనం అధిష్టించుట అన్ని దేశాల్లో అన్నిచుకాల్లో పోపాటిమొక ఛర్మం.

ఐనూ—కావచ్చు కాని నామనస్సు అంగీకరించటంలేదు.

సంగ్రాం—ఈ మహాప్రవృత్తి కార్యంతో దేశమంతా మీపక్షం వహించడానికి సిద్ధంగావుంది. ఎందుకంటే ప్రజలందరికీ మీమీద ప్రవృత్తికి అనుక్తికి అంతాపాంతుకూ లేదు. అన్నిటికంటే ముఖ్యంగా ఆ షేర్ ఖాన్ వంటి సింహబలుగి చించివెండాడిన ఈ గ్రామ—ఈ సంగ్రామసింహుని భీకర కరవాలం మీసేవకోసం ఎప్పుడెప్పుడామని తనా తనాలాడి పోతుంది.

ఐనూ—తుంచితే కాని, 'పిశ్యవోహి' అనే పేరు చరిత్రలో ఆచంద్రాకంగా నిరక్షడి పోతుంది.

సంగ్రాం—చరిత్ర! —ఆ చరిత్ర వ్రాసేవాళ్లకు తలూక జాగీరు తలూక రాజా బహద్దరు తగిలిన 'పిశ్యవో' హాన్నే 'పిశ్యవో' గా సమర్పించి పాకేస్తారు.

ఐనూ—సంగ్రాం! రక్షిభయం ప్రజలభయం చరిత్రభయం నాకులెక్కలేదు కాని మనసేనాపతి ఆయోధ్యతామహుడు మహబత్ ఖాన్ అతడు అడ్డుకున్నాడేమీ ఆత భయంతో ఆచలా విదిలం అయిపోతున్నా !

సంగ్రాం—అతనిపేరుచెప్తే నామా నుండేనకగానే వుంటుంది. కాని, పృథ్వా! అతడుమీకు అడ్డురాకుని నా ఆంచనా. ఎందుకంటే యిరడు పుట్టుకచే హిందువు, సమాజ్ జోధపు బాయి కొడుకులు కావడంతో మీ గూర్తూది హింసారక్తం కాబట్టి అభిమానం అతడికి తప్పుకుండా వుండితీరుతుంది.

ఐనూ—మహబత్ ఖానుకు హింసూ ముస్లిం పక్షపాతంలేదు. అతడు రాజ్య పక్షపాతి—ప్రమక్షపాతి.

సంగ్రాం—కొనిండు. ప్రజలంతా మీపక్షాన్ని వున్నవుడు, మహబత్ ఖానువంటి నాడుకూడ లోకమడుమకాని పోవలసిందే.

ఐనూ—వట్టి మందలాంటి ప్రజల యేంచేయగలదు? సైన్యంతో అతని చేతిలోవుంది. ఆ సైన్యంతో అతణ్ణి దేవుడిగా పూజిస్తుంది.

సంగ్రాం—అయితే—యమరాజా! గొప్ప అశాచన మెరుపులాగ మెరిసింది మురలో.

ఐనూ—ఏమిటది ?

సంగ్రాం—సమాప్తకంటే ముందుగా మహబత్ ఖాన్ అంతరించాలి !

అంటువుండగా అచటికే వస్తువున్న మహబత్ ఖాను దూరంగా సంగ్రాం కంటికి ప్రత్యక్షం అవుతాడు. సంగ్రాంకు వణుకుప్రారంభమైంది. మహబత్ ప్రవేశం.

సంగ్రాం—(వణుకుతూ) హిహిహి ! మహబత్ ఖాన్ జీ ! సలాం ! సలాం !

మహ—సంగ్రాం ! యువరాజుతో ఏమిటి చెబుతున్నావు ?

సంగ్రాం—హిహిహి !

మహ—సంగ్రాం !—నానక్క ?—

సంగ్రాం—హిహిహి ! అంటే—మరియువరాజు అలాటికి మహారాష్ట్ర అప్పడా లంటే చాలాయిష్టం. అవి చేయించిపెట్టమని నాకు ఆజ్ఞయిచ్చారు. ఎందుకంటే నాది మహారాష్ట్రదేశ మేగా. ఆ అప్పడా అపిండిలో కాక్కిగయ్యిఉవ మెసిసి, భొరాసానీ నాము చల్లి—

మహ—నీ కులవృత్తి అదేకానోలు !—

సంగ్రాం—హిహిహి

మహ—అవృత్తి విడిచి ఈవృత్తిలోనికి రాకుండావుంటే ఈసామ్రాజ్యం ఇంకా ఎంత సుఖపడేదో !

సంగ్రాం—హిహిహి !

మహ—సంగ్రాం !—నేడు మొదలు ఈ యువరాజుతో నీవు ఎప్పుడు ఎక్కడ కనపడినా ఈ మహబత్ ఖాన్ వల్ల అక్కడినే నీకుచుట్టవగ్గునం ! నేటికే శ్రమించి విడిచి పెడుతున్నా !—ఇకపో తోకమడుముగాని.

సంగ్రాం—హిహిహి !—

మహ—నా ఆజ్ఞ విసపడలేదా !

సంగ్రాం—హిహిహి !—(అంటూ నిష్క్రమించును)

మహ—యువరాజా !

ఖుసూ—దాదా !

మహ—మీద్రోహమున్నం మానండి.

ఖుసూ—మానను ! మానజాలను ! అసంగనం ! నాన్నేహితులతో ఒట్టుపెట్టు కున్నా.

మహ—ఇంతటిపట్టుదల యెందుకు కలిగింది ? మీ కంట్రీగారు మీకు ఏమిద్రోహం చేశారు ?

ఖుసూ—నాకుకాదు—నాకన్నతల్లి జోధపురీబాయికి చెప్పన్నాడు ద్రోహమంతా.

మహా—అర్థమైంది. కాని—

ఖుస్రా—సేనాపతి! నీవేమన్నావరే! నాప్రభుత్వం కొనసాగించితీరతా! తనంతవాళ్లం నలుగురు కొడుకులం కంటియెదుట నుండిగా, తనకు జీవిత మధ్యాన్ను రేఖ వాటిల్లివుచుండగా, నేటికి దురంత వ్యవస్థలుండై, ఒకభర్త నిండుప్రాణంతోనే ఒకభార్యను బలాత్కరించుటకై పన్నాగములు పన్నుతున్న ఈ కండ్రివాకు జన్మదాతయే అగుగాక—

మహా—మీ ఆశయం కళ్ళంకరహితం—కాని, మీ ఆచరణ—

ఖుస్రా—వద్దు-అడుచువువద్దు. దాదా! నీకు ప్రభువుకర్తాత్ర ప్రభువున సేను. శిష్య వాత్సల్యంతో పండ్రామ విద్యవంతుయు నాకు నేర్చిన గురుదేవుడవునీవు. కాబట్టి ఈ విషయంలో నీసహాయాన్నికూడా ఆర్జిస్తున్నా. అడిగాక నీవు పుట్టుకచేపించువుడవు. నాతల్లి కూడ పుట్టుకచేపించువు. అ. ఆభిమానం —

మహా—యవరాజా! ఆప్రసంగం ఆనుచుంటే అప్పుడు 'రాం' అన్నాను ఇప్పుడు 'రహీం'! అంటున్నా. కాని 'రాం' అనిపించినా 'రహీం' అనిపించినా ఏ అని పలికేవాడు ఒక్క డేయని నావిశ్వాసం.

ఖుస్రా—హీనీ! నన్నుచూచి సహాయంచేయ్ దాదా!

మహా—నాబొండిలో జీవం వుండునంతవరకు ఈసామ్రాజ్యంలో ఎట్టి అంతఃకలహం రాలేదు తీనా సేన సహించను.

ఖుస్రా—మహబత్! నీ ఆధికార ప్రదర్శనం సేనాసహించను. నీవు వీరాధిపీఠడివే కావచ్చు. యీ మొగలుసామ్రాజ్యాన్ని కంటికి రెప్పలా కాపాడుతున్న ప్రచండ ఖడ్గకూరుడవే కావచ్చు. కాని సేన ప్రభువున-నీవు సేవకమాత్రుకవు ఇది మొగల్ సామ్రాజ్యం కాని మహబత్ ఖాన్ సామ్రాజ్యం కాదు.

మహా—పేరు మొగలుసామ్రాజ్యమే కాని ప్రజలంతా భారతీయులే యనువిషయం వరకకండి. ఈ సామ్రాజ్యాన్ని పట్టుకొంటియెడల పాలింపనీ, పాలింపుడు పాలింపనీ, లేక యే ఖండంబర జాతీయత్వి స్థాపింపనీ, సావేరియంట్ జాతీయం సుప్రతిష్ఠితంఅయి వున్న నర్తకాబి యేవికలవో, ఆ ధర్మాబిను అనుష్ఠించి పాలింతు నంతకాలం ఆరాజు ఏదేకన్యూడనా, ఎవరేకన్యూడనా తిరరాజేయని వ్రాసించుట భారతీయుని స్వభావం.

ఖుస్రా—అధర్మాలు ఆచిత్ర మించుటలేదే నాతండ్రి ఆపరాధి అయ్యాడు.

మహా—ఆ ఆపరాధాన్ని చూపుకు మీరూ ఆపరాధులు కాబోతున్నారు.

ఖుస్రా—నాది ఆపరాధంకాదు—ప్రజాహితేమైనకార్యం. ఆ మహామన్నితా యెడల నాతండ్రిగత అనాధ ఆచరణ వ్యసనం నీకులేదును. ఆమెను శోభింపజేసి

నాతండ్రి నిదురించుటకల్ల. అనంతరంరాజ్య సర్వస్వం ఆమెచేతికి వచ్చుచి తాను కృష్ణన
జోలికా మాలికలలో మైముంచి నిద్రించుట స్వీయం. వాదా ! నీకంటె చిన్నివాణ్ణి
కానినాతండ్రి ప్రకృతి నాకు తెలుసు. భవిష్యత్ చెబుతున్నావని ! ఈభారతసామ్రాజ్యం
యింకనుండి కడుపుకత్తె సామ్రాజ్యం కాబోతుంది.

మహా—కానియ్యండి యువరాజా ! నేటిభిడ్లములు అనాడు మొద్దుబాదనా ?

ఖునూ—వాదా ! నీవు యోధుడవేకాదు రాజనీతికరుడవుకావు.

మహా—రాజనీతి !—యువరాజా ! భాషలో అనేక పదాలు మోసగిస్తూ యుం
టాయి. రాజనీతి అనే ప్రత్యేకమయిన వింతనీతి ఒకటివు దని ఆదిలేకపోలే ఈసామ్రా
జ్యాన్ని పేకముక్కలుపేర్చి మేడలవలె గుభిలున కూలిపోవునని, చిన్ననాటినుంచి మన
చెవులలోనురిపోకారు రాజ్యాంగ కీర్తిలు. కానిరాజ్యము ప్రపంచమే—రాజులమనస్సులే—
నీతిఒక్కటే—సత్యం—అహింస ! యువరాజా ! అప్పుడప్పుడు కొన్ని ప్రశాంతనయ్యాల్లా
ఒక అగ్రరీవాక్కు నాచెవులలో చెబుతూవుంటుంది, యేమనగా

సీ. రక్తదాహముగొన్న రాకాసి యొక్క—లే

మొగలాయి నగరులో మొగమునూప

తండ్రులు, తనయులు, తమ్ములన్నలు దురం

తద్వేష కంపన దద్దరిల్ల

అన్యోన్య కలహంపుటగ్గి కొండలు ప్రతి

ధ్వనిత భాంకృతుల వక్ర్రాయిలు తెరువ

బాబరు నాటి, యక్ష్మరు బెంప, సొంపారి

నట్టి ఈసామ్రాజ్య మగ్గిగడియ

భరతఖండంబు ఓక్కరి పాడువడుచు,

కాచుకొనియున్న దొంగ కుక్కలకునెల్ల

తలుపు తెరిచిన యిలువోలె దారియొసగు

సంచు వినిపించు గగనవాక్యంబు, నీవు

సార్థకము సేయకయ్య ! అనర్థమయ్య.

దృశ్యం మూడు

(అగ్రామహల్లో మెహరున్ని సా ప్రవేశం)

మెహర్—తుదకు నావిముక్తి కివచ్చింది ఆనుమతి. కానియిప్పు డెవ్వుటికిపోవుదును? తండ్రి యొద్దకా? బర్దాక్షకా? ఎవకువ్వురు?—లేదు. లేకున్నమానె పోవుదును. యీ మహబుల్ యొక్క ఒక్కక్షణమైన ఉండతిగదు—ఉండకూడదు ఉన్న కొలది నాహృదయమే పరమశత్రువై నన్ను ప్రతిఘటించునేమి! వ్యసనదేవతా! నృత్య రంగమయిన యీ అంతఃపురము నాకు దేహదౌర్బల్యాన్నే కాదు, బుద్ధిసాంకర్యాన్ని గూడ సంఘటింపజేసెను! ఛీ! కటిలబుద్ధి—గులామీ ప్రకృతి! బేను ఇక ఒక్కక్షణమైన ఇవట నుండతిగదు, ఉండరాదు. హోయెదను—దేవకో!—ఎవటికో—ఎవ్వు—పోయెదను!

మోతి—(ప్రవేశించి) అమ్మా! సమాజ్ జోధ పురీబాయివారు వస్తున్నారో.
మెహర్—సమాజ్ జియా? స్వాగతం అని చెప్పు!

(మోతి నిష్క్రమణం. అథం లో మారుకుంటూ మెహర్ వనవేషం దిద్దుకుంటుంది. ఇంకలో జోధపురీబాయి ప్రవేశం. ఆమెకు మెహర్ బందగీ చేస్తుంది. మెహర్ కు ఆమెకుడ బందగీ చేస్తుంది.)

జోధ—మెహరున్ని సా! నీకు ఒక శుభవార్త చెప్పటానికి వచ్చాను. కాసినీతునన్నా హంచూస్తే అవార్తయిందివంటే నీకు తెలిసిందని గ్రహించుకుంటున్నా.

మెహర్—బేను సమాజ్. నావిన్నపము ఇన్నాళ్ళకు పథలమైంది.

జోధ—మెహర్! కన్యాసహితవై ఇకనీ ఇచ్చవచ్చిన చోటికి పోవచ్చు.

మెహర్—ఈవార్తను స్వయంగా చెప్పుటకు శ్రమ అనుకోకుండా వచ్చిన మీ బేదార్తానికి నాకృతజ్ఞతను ఏవిధంగా చూపించాలో తెలియకుండావుంది.

జోధ—మెహర్! ఒక శ్రుతి అనుగవలెనని అనుకుంటున్నా.

మెహర్—అవశ్యం.

జోధ—నీకు రాజీవి కావలెనని ఉన్నదా?

మెహర్—క్షమించండి. నాకు ఏమికావలెననియులేదు. తిన్నగాటికి బర్దాక్షకు పోవలెనని మాత్రంవుంది.

జోధ—మెహర్! నీవు కాదలచుకొంటే రాజీవి కావడం ఒక్కక్షణం. రాజీ అంటే సామూహిక రాజీకూడా కాదు—రాజీయోకీ రాజీ! భారత్ కి అభివృద్ధి! ఏకవచి ఇన్నాళ్ళూ నాకే పొర్రపైవుతో అడపట్టుకుపోషేత్వం మెహర్! పదునారేండ్లకొరం నమూన్ నీకుండు ఎంతపేషామనాయుండెనో నేనుకూడ అంతే కాదు—అంతకంటే ఎక్కువగాకూడ ఉన్నాడు. అనూగ్రహం, అతని అఖండపామర్యాన్ని, రెండూ నీకొంగు

మడిలోకి తమంతలాను నడిచినప్పుడు. మడివేసుకుంటావో! పారవేసుకుంటావో !
అనుమాత్రనిర్ణయం నీభక్తుడవీ విక్షేపమునందలి ఒక్క భంగిమమీద-నీనాల్కొనయందలి
ఒక్క-అక్షరమీద లేలియాడుతుంది. ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నావు ?

మెహె—అలోచన ఎందుకా లోకసృష్టానికైనా అట్టిభర్తను, సకలసంపత్కర
మైన అటువంటి సామ్రాజ్యాన్ని మీరుతమియ నావంటి పరస్త్రికి ఇంతి అయాచితంగా
ఇంతఅనాయనంగా, అర్పించుకొనే అసాధారణ బౌద్ధ రిద్దం యెక్కడైనావుంటా ?

బోధ—మెహెర్! నేను హిందువు. నాహిందువాలి స్త్రీలకు జన్మసాఫల్యం
పలికేద, శ్రీభక్తి, పతిభజనం. అట్టిసమ్రాట్టు, ఇట్టి సామ్రాజ్యం, నాఅరిచేతిలోవున్నా
నాఅతనియొక్కడలేవు—అక్కడవున్నది—చెప్పు ! మెహెర్ ! నీనిర్ణయమేమిటి ?

మెహె—సీ సమ్రాట్టు ! సైమ్రాట్టు సహిహోనాచాహితే.

బోధ—మంచిది. ఇందుబాటులేదు ఏమియిలేదు. నీ హృదయంలో నన్ను
గూర్చియొట్టి సంకోచములేకుండ నాఅరిచేతినుంచి నాహృదయాన్ని నీవెల్లడించాలంటే
బ్రాదుపోయింది ఇకనేవెడతా !

(బోధ వర్ణిణియ విస్మయము)

మెహె—రాణియోకిరాణి ! భారత్ కి అధీశ్వరి ! ఈ శిశువులూ ఏకైకావి
శక్తియుండోకాని ఆపాదమస్తకంనన్న భూకంపంవలె వుగ్రూతి లాగిస్తున్నది. ఛీ !
చారుణదురంతపాతకం !— కాని లేక పారమాచింతే నాభావిజీవితానికి గవ్యస్థాన
మేమిటి ? వివేకబోధనం—నిరంతరచారిద్ర్యం !—ఛీ ! ఈవిచారణమే యంతఅవర్ధ
నికి కారణం. బౌద్ధుడు వద్దు. మెహెర్ ! నిన్ను నీవే మోసించుకుంటున్నావు ? జాగ్రత్త!
జాగ్రత్త ! అత్తా, ఈగది ఇంతవేడెక్కిందే !—ఓ ! (ఒంటూ, యింటూ తిరుగుతుంది—
లేస్తుంది, కూర్చుంటుంది) ఎక్కడైనా మనుష్యులారందరినీ అత్తులుతంటాయా ?
ఉండకపోతే ఇన్నాళ్లు యీఅంతిర్యద్ధందేనికి జరుగుతుంటే !—ఓ ! ఎంత
వడిగా ఉండిక్కడ !—ఛీ ! అట్టిచారుణ ఆకార్యం నేనుచేయును. నాహృదయాన్ని
నిర్దాక్షిణ్యంగా నిరహించుకుంటా ! నాదృఢసంకల్పాన్ని నిరాశాటంగా పాలించు
కుంటా ! ఆ ప్రేమనాధుని, ఆ ప్రేమమూర్తిని స్మరించుకుంటూ ఆతని ప్రతిబింబాన్ని
నా లైలా కంటిపాపలో వీక్షించుకుంటూ యీ దుష్ట ప్రపంచానికి దూరంగా తొలగి
ఎట్లో ఎక్కడో ఈజీవితాన్ని కడలేయస్తా. ఇప్పుడే—ఈక్షణమే—ఈనాలుగునాడీ
వ్యవసా వివేధనాధామమైన ఈగూఢగళానంద, తుచ్ఛగుఫలాలసాదేవతకు జయజయ
ధ్యానములు చేతించే ఈపాపకాలనుండి పారిపోతా ! పరుగెత్తుకొనిపోతా ! బౌద్ధ !
ఇప్పుడే—ఈక్షణమే—

(మోతి ప్రవేశం)

మోతి—అమ్మా !—అమ్మా !—

మెహె—ఎవరు ?—ఏమి ?—

మోతి—గూ అన్న గారు ఆనఫ్ ఖాన్ జీ వచ్చియున్నారు

మెహె—కాన్ ? ఆనఫ్ ?

మోతి—జోను.

మెహె—క్యంతయా ? అచ్చా ! లేఅనో ! (మోతినీవ్రస్తాడు) (వెంటనే ఆనఫ్ ప్రవేశం)

ఆనఫ్—చెల్లీ ! నీనన్నాడు ఒకింతసేపు అవి ఒకవార్తవిను.

మెహె—తర్వాతవింటా ! ఆనఫ్ ! నీవురా నేవచ్చావు ఒకపల్లకి మాట్లాడిపట్టు బర్దాన్ కి—పో.

ఆనఫ్—మెహెర్ ! ఎందుకంత అందోరన ?

మెహెర్—అలాకనిపిస్తున్నానా ! మరీమీశిశులే—సరే ! ఏమిటావార్త ? మననాయకుడా నన్ను పిలిచడానికి వస్తాడా ? మీ ఇద్దరిలో ఎవరోఒకరు నావెంటి వస్తారనే అనుకుంటున్నా.

ఆనఫ్—మెహెర్ ! నేనువచ్చిన పని అదేవీకాదు.

మెహె—మరి ?

ఆనఫ్—నీదగ్గరకు సుమ్రాట్టు తంపింపగావచ్చా. ఆయనఒక్కసారి అయిదునిమిషాలపాటు నీదగ్గరకావాలని కోరుతున్నాడు.

మెహె—నాదర్పణం ?—దేనికి ?

ఆనఫ్—నీకు తెలియదా ?

మెహె—అటులనా !—సరే ! ఆయనకు ఆహ్వానం ఇవ్వండిగదా ! నాదలాములు చెప్పి నన్ను మరి మరీ క్షమించవలసిందని నావిజ్ఞప్తిగా విన్నవించు.

ఆనఫ్—నీవు వెళ్ళబోయేముందు ఒక్కసారి నీదర్పణమైనా యివ్వటాడవా ?

మెహె—సహించ !

ఆనఫ్—మెహెర్ ! షేర్ ఖాను పరలోకానికిపోయి ఇప్పుటికి నాలుగేండ్లుగడిచి పోయాయి ఇస్లాంధర్మానికి స్త్రీ ప్రవర్తనాహం వ్యతిరేకంకాదు. పడునారేండ్ల దీర్ఘకాలంలో అంతంటే శుభవరే దింపబడినది ఆనంకకాల గర్భంలో అదృశ్యం అయి పోయినా, ఆ సుమ్రాట్టు హృదయంలో నీమీదఅనురాగం అంచలమెల అనుభవగోళం వలె అప్పుటికి యిప్పుటికి అదేవిధంగా ప్రవృత్తిస్తున్నది. కాని—సరే.

మెహె—అసఫ్ ! ఆయనవ్యవసాయంలా చేస్తేలో నావ్యవసాయంలా నాస్వామి యుంటే !

అసఫ్—కానీ, నీస్వామినికీ తిరిగిరాడుకదా—అనిగాక—

మెహె—నీ శిష్యుడేకం నిష్ఠులం. నాశంకల్పానికి తిరుగులేదు, ఇకనీవు వెళ్ళవచ్చు.

అసఫ్—మెహెర్ ! కోటిమంది స్త్రీలలా ఒక్క స్త్రీకికూడ ఇట్టిఅవకాశం లభించుట అనంభవం సుకూ !

మెహె—మీరంతాకలసి నన్నునట్టేట దింపుటకు కట్టుకట్టారా? నాకువెట్టిమొత్తిం దాకా పడలరా ? అసఫ్ ! నీవు ఎందుకువచ్చావు ఇక్కడికి ?

అసఫ్—వెళ్ళిపోతా! కానీ ఒక్కవిషయం—పాదాశ్రాంతం కాబోతున్న ఈనంప దను ఈపదవిని ఈ అధికారాన్ని సేవనీకరిస్తే కలుగనున్న సుయోగానికి, తిరిగ్మరిస్తే కలుగనున్న దుర్యోగానికిమధ్య ఎంతవివరీత తాంతమ్యంఉన్నదో ఒక్కొక్క ఊహించుకో.

సీ. కడుపెల్ల వజ్రాల కాన్పుగా విలసిల్లు

గోలకొండ, నగలకొండ నీకు

లాహోరుతోట గులాబీలు జిల్కు ప

నీటి నోనల నోలజాట నీకు

అల యధిష్ఠిరు దొట్టి యధిపులమెట్టిన

మేటిగద్దయపైన చోటునీకు

ముక్తకంఠంబుల ముక్కోటి జనములు

వలుకు కేసేలు, మేల్కొప్పు నీకు

సతత బయకీల నిజభుజన్మంథ బంధ

బంధితసమగ్ర హిందూవసుంధరుండు

పడతి ! కొనగోటమీటు పూబంతినీకు

సాటియెవరింకనీకు స్త్రీకోటి ? లలన !

మెహె—అసఫ్ ! వికారిజీనై విచ్చమెత్తు కోదానికే నిశ్చయించుకున్నా.

అసఫ్—అయితే నీకోబాటు మాఅందరికూడా అవికారీ ఉద్యోగమే ప్రాప్తిస్తుంది. ఎందుకంటే నీవుఅంగీకరిస్తే మనరండ్రికి ప్రధాన మంత్రిపదవి ప్రాప్తిస్తుంది. అంగీకరించకపోతే ఉన్న కోకాధ్యక్ష పదవికూడ ఉన్మాదన అవుతుంది.

మెహ—అర్థమైంది-అనన్ ! ఇసిదారుణమయ్య నాశరీరాన్ని నాఅర్థమూ నాది అనినే గర్విస్తున్న పోతల్లి పర్వస్వాన్ని ఒకపాత్రాజ్య హోమగుండంబో ఏకధారగా అమాతించేయుటా చేయకపోవుటా ?—నాస్వామిని బలిగొన్న ఎవనివిద్రోహం కరవాతి ఘోరవెంట నావృధయింకూడ రెండుగాచీలి మాయనిగాయంతో నేటికిని మరిగిపోతూ ఉందోవానిగళమునకు కల్యాణ కుసుమ కాసుంకట్టుటా ?—కట్టకుండుటా!—ఇది కతోర నడున్య !

అనన్—మెహార్ ! నీకత్తి నీప్రజ్ఞ నీసరిభ నీకేతలియక తప్పవ్రోనూ రారాడుతున్నావు. ప్రకృతి నిన్ను కాజారీ చికారిణిగా ఉద్దేశింపలేదు. శోహినురు వజ్రస్థితిమైన మహోజ్వల భారంకిరిలాన్ని శోలంకారంగా ధరించే ఒకలాగోత్తర నారీలూసుగా ఉద్దేశించింది !

మెహ—ప్రకృతియో పికావనూ, ఏదోఒకటికన్న 'రా ! రా' అనిఇక్కడికి లాక్కొని వచ్చినట్లే కనబడుతోంది. శోహితే—

సీ. ఎన్నడో ఒకనాటి పున్నమ నగ్గురు

సార్వభౌముడు విందు సలువనేల

సలిపెనుబో ! ఎల్లసఖికులముందు నే

సిగ్గరి నృత్యంబు నేయనేల ?

చేసితిబో ! అనైచ్చికముగ నాముఖా

చ్చాదన ముడిపిడి జారనేల ?

జారెబో ! ఆ బహంగీరు గాంచగనేల ?

కాంచెబో ! వలపున గరుగనేల

కరిగెబో ఏండ్లు మాండల్యము మరువడేల ?

మరువకున్నాడుబో ! ఏను మగనివెంట

దివికి పోనైతికేల ? మెతీపియేల ?

ఇటుకురానేల ? కానేల ఇంతిలీల !

హ హ హ ! తోసింది !—ఇందుకే !—విధివ్వనైంది !—బాను !—అపికాచితే గలపు నాకేటిబయి !—ఇకదాచను !—దాచనా అదిదాగదు !—భావానికి రానేవచ్చింది !—కళంకం !—ఇక నాక్కళంకానికి భయపడుటెందుకు ?

అనన్—చెల్లీ ! నా కేమిబోధపడుటలేదు.

మెహె — ఇకబోధనగలదు ! — అనన్ ! నీకూ నాయనకూ యిదే ఏకాభిప్రాయమా ?

అనన్ — ఏదీ?

మెహె — నేను సమాజావేదం.

అనన్ — అం. ఇద్దరికి ఆదేశభిప్రాయం ! నీవు సమాజావేది — నాయన మాఖ్య క్రథాన్ — నేను భజాంబీ.

మెహె — సరే. నీ కోరికను నేనెంతకు కాదనాలి ! — అట్లేయగుగాక ! —

అనన్ — ఏమిటి ! — నిజంగానా ! — నాచెవులతో నిజంగా వింటున్నానా — మళ్ళీ ఒకసారి చెప్పు ! —

మెహె — కానీ అనన్ ! —

అనన్ — ఇక 'కానీ' వద్దు — 'అయితే' వద్దు. నేను నరకానే విన్నారే — నీవు వర్తకున్నావులే — ఇక వెళ్లివస్తా.

మెహె — ఉండు : ఒక్కమూత్రనివయం యిందులో యిమిడిశించి, నిశ్చ ! వెట్టియైతివ ఒక అడవునిని బయటికి లాగిన ఫలితమేమగునో — ఎట్లునునో — బాధ్యత మాత్రమే నాదికాదు —

అనన్ — ఇదంతా పట్టికము. అనవసర అనుమానం ఫలితాలలో ఏ ప్రమాదమూ రానేరదు... వస్త్రేచ్ఛించే బాధ్యతమాది సరేనా !

మెహె — సరే! అవజానో! బాకర్ సమాగ్లేష్ కహోజాస్సేవివాహో కర్మకోమై రయ్యూర్ హూ.

అనన్! — అచ్చా బహుత్ అచ్చా ! మెహెర్ ! నిన్ను మెహెర్ అని పిలుచుటకు యిదోడసారి. ఎందుకంటే నేటికంది నీపేరు మెహెర్ కాదుట! 'నూర్తహాన్' అనగా జగత్కీర్తియట ! సమాజావేది అదేకంఠా. నీవు తప్పక అంగీకరిస్తావనే అచంచల విశ్వాసంతో అయిన ఎన్నన్నో ఏమేమో సిద్ధంచేయించి తానకూడావచ్చి అవలాభ్యం తరచున చేచియున్నాడు — ఇక నాకు సెలవా ? బందగీ నూర్తహాన్ బేగమ్ సాహెబ్ బందగీ హిందీకి అధిశ్వరీ ! బందగీ భారత్ కీ సమాగ్లేష్ ! (వెళ్ళితిరిగి) కానీ నా ?

బహానో ! బహానో ! భేరియ్యంగన్ ! అవో బాన్ నానీ ! గానో ! నానో ! —

(అంటూ అనన్ వెళ్ళిపోతూయండగా నయవైపులనుంచి తూర్కారవాణు వివరితకాణి. నయవ్రక్కలనుంచి రాసద్దానీయ హారంతో అహారంతో ఉపహారంతో నృత్యగణాణుచేస్తువచ్చి మార్తహాన్ నయవట్టి అలంకారంచేయడానికి ఆరంభిస్తాడు. అదేనయంలో అహంగీర్ ఒకచేతిలో కిరీటం వట్టుకొనివచ్చి మార్తహాన్ కిరస్తుట అలంకరిస్తాడు. వందిమాగధులు ప్రవేపించి ప్రళయవదువుతుంటారు ఇవన్నీ ఏకకాలంలో జరుగుతాయి.)

అంకం మూడు

దృశ్యం ఒకటి

(అగ్రామహాల్లో వీధి నర్తకి ఒకతె నృత్యంచేస్తుంటే వందిమంగదులు దానికి వంతపాడుతూ ఆడుతూ ప్రవేశం.)

నృత్య గీతం

నర్తకి—ప్రీతమయో ! ప్రేమపీలయో !—

ప్రీతకే గీత సునయో !

లైలాసే షహరియార్ కో రాత్ కు షాదీహోనా
ఆజ్ రాత్ కు షాదీహోనా !

మాగ—ఫిర్, హంక్యాకరనా ?—

వంది—జానా, పీనా, ఖానా, సోనా

మాగ—జానా పీనా ఖానా సోనా ?

వంది—హా

నర్తకి—ప్రీతమయో, ప్రేమ—

వంది—నవడత్సవకా రంగ్ చడానా !

మాగ—నరనారీ సింగార్ జనానా !

నర్తకి—ప్రేమయోలికామే బిలానా !

ఝూలాకే ఝూలనా ! ఝూలాకే ఝూలనా !

ఝూలాకే ఝూలానా !—

పృథివీనబ్ క్యాహై ?

ఏలి సైమాక నికుంజహై

ఇన్ నికుంజమే క్యాహై ?

ఏకో కోయిల కూకూకరతీ

ఇన్ గానామృతసే మన్ భర్ భర్ కే

దునియా సోజాతీ ! దునియా సోజాతీ !

దునియా సోజాతీ !—

(నర్తకి నృత్యంతో విష్కంభం)

వంది—మాగధ్ ! పెట్టికోజూనికి పేమిసెప్పాం? గ్యాపక్ వుండా? “వచ్చిం దీర వచ్చింది ! తుదవ్వు రాజ్యం తుదచుకుపోయే తుపాసు వచ్చింది !”

మాగ—పేమిపైందీర! లైలాకు వహరియామ్మా థెల్లిపైంది, ఇన్మేతుపాక్ క్యాపై !

వంది—అర ! గడ్డగూబకీపేటా ! హింకొక్కి వమాచార్ నీకీ తెల్పారే ?

మాగ—క్యా వమాచార్ !

వంది—రే ! ఖునూసాబ్ ఖూనీమువారే ! ఖూనీ ! ఖూనీ !

మాగ—(ఉలికిపడి) క్యా ఆ ఆ ఆ ఆ—

వంది—హాఁ-ఖునూసాబ్ ఖూనీమువా !—

మాగ—ఖునూసాబ్ ఖూనీ !— కోకాయ, కిదర్ కియా ? ఓఖునూసాబ్ తమ్ముడు పాజహాక్ తోకల్సి ఉదయపూర్ మీద యుద్ధాస్కి పోయాడే అని పిన్నాం వంది—హాఁ మాడ్డా ఆర్దిరాత్రి థేరాబా నిద్రపోతూవుంటే, నిద్రలోలోనే పైందీరే పెద్దనిద్ర !

మాగ—కోకాయారే ఏఖూనీ ?

వంది—(రహస్యంగా) ఔర్ కాక్ పై ? పాజహాక్ !—

మాగ—(రహస్యంగా) పాజహాక్ ! మాన్నాగొంతూ కొయ్యదాస్కి మాడ్కి పేతుర్ కైసావచ్చిందీరే !

వంది—మాడ్కి వ్యయంగ సెయ్యలేదురే.

మాగ—ఫీర్ క్యారే ?

వంది—ఓబద్వాప్ గ్రాంషింహంవుండాడే మాడ్కి ద్వారా నేయిందాడేరే !

మాగ—గ్రాంషింహం! (అలాచనతో రంపకిమ్మా చిటికెలు వస్తూ) హాఁ మాడ్డి! మాకీ తెల్సింది ! వాడ్డి !

వంది—క్యారే ?

మాగ—(కడురహస్యంగా) ఈఖూనీనేసింది పాజహాక్ వాడుకాదురే కాదు,

వంది—ఫీర్ కాక్ ?

మాగ—(కడురహస్యంగా) నూర్జహాక్ !

వంది—క్యా ఆఆఆఆ !—

మాగ—హాఁ నూర్జహాక్ మాక్కి కోజూ ఓ గ్రాంషింహాన్ని బులారే, వర్వాజా బంద్ కే, పూరా అదాఖుంటారక్ మాడ్కి తో గునగుపా గునగుపా సేనూవుంటే మస్కి థెల్లిపాం మోతీబాయ నూనీ మాకీ సెప్పింది-హాదోక్ ఓ గ్రాంషింహం ఉదేతూర్ చత గయా !

వంది—కావ్య ! ఓ గ్రాండ్ మోడర్న్ ఓ పరిపూర్ణమైన నూరహానా గున్ గుసా కియా !- బాగ్-! ఉండు ! ఉండు ! మాకిహాక్తి హానా వనా వచ్చింది- ! ర ! మాగధ్ ! ఘట్టిగా ఫట్కీమాకి !

మాగ—కావ్య ఆహావనా ?

వంది—(రహస్యంగా) ఓ నూరహానా, మైతాన్ బన్ గాయాకే మైతాన్ ! బాన్సి వుండి రెండు మేకర్ బలి మొదటి మేక ఖుసూ - రెండో మేక షాజహాన్.

మాగ—ఫిర్ షహరియార్ కావ్యహానా ?

వంది—ఈ పూర్వా రాజ్యాన్ని హక్కుదార్ షహరియార్-అంటే రైలా అన్నమాట- అంటే నూరహానా అన్నమాటే !

మాగ—నచ్చేసారే నచ్చేసా !

వంది—లేకపోలే-రైలాకి నూడు పచ్చనైతి-షహా రాక్తి నూడు-పసలేని ఫత్తి, మరి ఖత్తికి ఫత్తికి కల్పిందీహంటే ఓ నూరహానా నేసింది మైతాన్ కా కుట్ర!— (తెవంక చూస్తూ) కంకు ! కాకపా ! ర ! దెఖో ! మస్కి ఫెర్మాన్ మోతీబాయి దాడ్ దాడ్ కక్కే ఆతీసా - కావ్యమువారే ! బాబా ! కావ్యమువా !—

(మోతీ ఆయావంత్ వరుగిడుతువచ్చి మాగకుట్టి చేయివట్టుకొని)

మోతీ—రా ! ఆ గ్రామం చి పోపోవాం ! రా ! ఇహాకం దపద్ద ! రా !

మాగ—కావ్యమువా ?

వంది—కావ్యమువా ?

మోతీ—ఇంకా మీకు తెలియరా ! ఆ గ్రామ ముట్టడించి జహంగీరు నూరహానా నూ పట్టి ఖైదీ చేయడానికి షాజహాన్ పెద్ద సైన్యంతో వస్తున్నాడు. ఆతల్లి ఓడించ టారికి, సహాబ్, సుహాబత్ ఖాన్ని పంపించాడు. పెద్ద యుద్ధం కాబోతుంది ! రండి ! ఎవరి ప్రాణాలు వారు దక్కించుకుందాం ! రండి !

మాగ—ర ! షాజహాన్ జెండా యెత్తాడుకే యెత్తాడు !

వంది—మగర్ మోతీబాయ్ ! షాజహాన్ హెంకూ యెత్తాడు జెండా ?

మోతీ—ఎంచుకోమిటి ! ఖుసూ చుసించి షాజహాన్ అన్నగారు ఆయ్య గార్ని బాగాబోధచేసి వచ్చింది. వెంటనే ఆవైట్టి సహారా షాజహాన్ ను ఖైదుచేసితిను కురమ్మని అక్కడకిస్తూ మరో నేనానాయకుడి రహస్యంగా అజ్జ పంపించాడు. అది ముందుగానే తెలుసుకొని షాజహాన్ ఒళ్లు మునిపింపాయి ఇలా ఫిరీవని తూర్తిగా భయంకరైతి లా నేనహుట్టుకనికూడా ధంకావేయించి ఆ గ్రామానికి దండెత్తివస్తున్నాడు

వంది—నగం నంగీతమాలో, “ రక్తి కివచ్చిందిబాయీ ఈ రాజ్యాన్ని నాటకం

రంగై న నాటకం—రక్తికివచ్చింది" (అంటూగంటలు వేస్తాడు)

మాగ—మగర్ వందీభాయ్ ! మాత్తూ మం హక్కడ్కి పోవాలా !

వంది—అరే ! మనం హక్కడ్కి పోవాలి ? హెండ్మా ఫోవాలి ? బట్రాజా ఆస్తికి బయం హెండ్మా ! హెండ్మా రాజు హెలే మాడ్కి జండా పట్టి మాడ్కి పాట పాడతాం !

మాగ—ఠీక్ హైరే ! ఠీక్ ! నీకీ ఆలోచన బడీ వుంది .

వంది—(శ్వాస) హెం దేఖో మోతీబాయ్ ! మాకీబుద్ధివుంది ఓ బుర్లమాన్సు తి కాబుద్ధి !—మగర్ హిహిహి !—చీ కీమిదనకీ—

మాగ—రే ! హల్లా హింకొక్టిదనా మాన్మావుఅంటే మాకీ ఒళ్లుఅంతా శరీశం హైఫోతాది !—కపడేవార్ !

వంది—తుంబోలో మోతీబాయ్ ! కాన్ కపడేవార్ ! మై ? ఉనో ? హేవీ నీకీపైస్తే మాదిమాకీ ఖరార్ !

మోతీ—చెప్పనా ? వాడు బూడిదలోదొరే గాడిద ! నీవు కండలునాకీ నక్కవు !—అంటే కాదు మీవునువ్వనాతి అంతానిగులేనిజాలే !

(తెర)

అంకం నాలుగు

రంగం ఒకటి

కాశ్మీరచేకంలో—సింధునదీకావయిన దిపాళ ఒడ్డున నూర్జహాన్ జహంగీర్ యొక్కయు పరివారంయొక్కయు దేరాలు వేయబడియున్నవి. దేరాంతరు దూరంగా కథకవేషాంతో వందిమాగధుల మోతీయా ప్రవేశము పొంది.

వందిమాగ }
మోతీ } అ అ అ అ అ అ అ అ హాజీ సునోజీ !

మోతీ—మా రాజులాటి రాజులేడట, రాణీలాటి రాణీ లేడట—

వందిమాగ—మోతీలాటి ముత్తం లేడట—

మోతీ—(వందిమాగ ధుల శేసి వేలుమాపిస్తూ) ఇద్దర్ నోటికిసుద్దీ లేడట ముగ్గురూ—అ అ అ అ అ అ అ అ హాజీ సునోజీ !

మోతీ—జహంగీరు పాడుపాకుమొన్నను జ్వరం తగిలినదీ మహారాణి నూర్జహానుగారికి దిగులో కలిగినదీ సలాంతరానికి హామీని వైద్యులు హితంచెప్పినదీ అదే ప్రకారం ఈ కాశ్మీరం అంతా వచ్చామండీ—

ముగ్గురూ—అ అ అ అ అ అ అ అ హాజీ సునోజీ !

మోతీ—పాజహాను చూస్తే మళ్ళీ మేవాడుకు పరారు సుండి యోధహహబ్బతు అగాధచూచిన అదేనూ తెలియదండీ ఏమిమంతున యేమిజహానుగో అగమ్యగోచరమండీ ఇది అంతా యోచిస్తే గుండెలు గళలు గుళలు సుండి—

ముగ్గురూ—అ అ అ అ అ అ అ అ హాజీ సునోజీ !

మోతీ—పాజహానుదే రాజ్యంహక్కుని జహంగీరు సుండి మహారాజుదే రాజ్యంహక్కుని సమ్రాజ్ఞ సుండి ఎవ్వరి సంరక్షణ జయించునోయని వల యాడుగుటండీ మగవాడింటే ముగ్గువచేతిలో మట్టిముద్ద సుండి.

వంది—క్యా ! క్యా ! మోతీబాయ్ ! హాద్వాడ్ సేలిలో మగవాడ వుట్టివాడ ?
మరి ఖద్వాహంత ఘుమ్మికాయ్ కత్తిపీటకు లోక్యా - చాదితెల్పానీకీ ?

మగ—రభాయీ ! రాణీ గుడల్ దానీవాళా హిషివుందీకే స్త్రీ సామ్రాజ్యం
చుప్తే బాబా చుప్ !

వంది—చవ్ క్యోరేకే చుప్కే జహంగీరాయ్ ఖద్వా మిది ఖద్వాతిన్నాడే
అరేఖరారేశ్ ఘోలే ఘోరభీకరుస్తాది-మాలం ?

మోతీ - మీ కాకులు విమలకుంటేయేం ? నా శోకిలకు లోపమా ?

వంది—నెనెమోతీబాయ్ ! సొన్నాయి వాద్యం హంతా నున్నీకంగావున్నా
వక్క ధోలుచెబ్బకేఘోలే ఢీలాహైతాది - మాలం ?

(వంగ్రాంపించడు ప్రవేశిస్తా)

వంగ్రాం—బోసు! కంసీ! ధోలు వన్నాయిగిస్తేనే గత్తి. ఇన్నాళ్లు సమ్రాజ్ఞీ
మార్జహనుగారి వన్నాయికి అరేకేనే అరేకే. ఇయ్యంభుడు వస్తున్నాడు సిగ్గహస్త
దైవవాద్యగాడు. మోగబోతుంది ముచ్చటెనదోలు ! ధోల పెడోలుగాడు—వంగ్రాం
క్రమగతులభేదన ప్రచండమైన జేతాదోలు ! అదిగో ! అదిగో ! వసికీఅవరిగట్టిన
దూర దూరంగా బ్రహ్మాండమినదుమారం ఒకటి వన్నమిన్నుకేప్పేసి కదంతొక్కతూ
ఇటేవస్తున్నది చూడండి ! చూడండి !

మోతీ—బోసుమమా ! ఏమిటి ?

వంది—క్యాహైవో ?

మగ—క్యాహైరేబాబా !

మోతీ—నుడిగాలి ! నుడిగాలి !

వంది—నుడిగాలి కాదుకేభాయీ ! పైవ్యంబాగావుందీకే పైవ్యం !

మగ—బాప్ ! కిన్నా పైవ్యంకే ! క్యోఅతారే ! క్యాకర్నారే !

మోతీ—వంగ్రాంజీ ! భజంవేస్తున్నది చెప్పండి ఎవరిచాపైవ్యం ! కత్తులచా
మిత్రులచా !

వంగ్రాం—రెండును.

మోతీ—అంటే ?

వంగ్రాం—కత్తులచాపంగా వస్తున్నమిత్రుడిది.

వంది—హా ! తెల్సిందికే తెల్సింది. (వంగ్రాంకలో) వస్తున్నాడు మహబత్
ఖాన్ ! వడ్డిస్తాడు మహబత్ ఖాన్ !

మోతీ—అమ్మయ్యో ! మహబత్ ఖానా ! సమ్రాజ్ఞీమిది కత్తికట్టాడా ! పైవ్య

సహితంగా వస్తున్నాడా? ఎంత స్వామిద్రోహం! ఎంత దౌర్జన్యం! వండి! పోయి
వహరాబాల్లో తోచెప్పు! మాగధ! నీవుపోయి నేనాపతి ఎక్కడున్నాడో తెలికి నమాటు
వద్దకు తీసుకురా! నేను ముందుగా పోయి నమాజ్జీకి నమాటుకు ఈవార్త చెప్పి నమర
నన్నాహంచేయిస్తా. ఈ! నడవండి! —

(ముగ్గురు విష్ణుమణి)

సంగ్రాం—ఈ భట్రాజుపందలట! నమ:నన్నాహమట! హ హ హ హ —
అదుగో! చర్యవాహినిలాగ మహబత్ ఖాక సైన్యం మంచుకొని వస్తున్నది. అది
తెలియక నమాజ్జీ నమాటు చిరానందస్సాగరంలా చిందులాడుతూ శివరంభాపడి
వున్నారట. డేరాంకు కావలావచ్చి కైవ్యం కూడా స్వప్నమభ్యాసం, అదైనా కత్తులన్నీ
కడగా పెట్టి గంజాయి కైపుతో కప్పుగా నిద్రపోతున్నది. కాబట్టి నమాజ్జీ నమాటు
మహబత్ ఖానుకు ఖైదీలగుట నిశ్చయం. దానిలో మొగల్ నిష్క్రమణం హిందూవునః
ప్రవేశం నిరారం. కాబట్టి, ఇకనుండి గాలివాటాన్ని గుర్తించి తెరచాపను తిప్పుకోకపోలే
మునదీగ్గి డిక్ కట్టడం నిస్సంచేసాం. అందుచేత ఇక సిక్కిలే మనకు కర్తవ్యం. (అంటూ
కత్తి దూసి) జయహో మహబత్ ఖాన్! జయహో హిందూస్థాన్! హర్ హర్
మహాదేవ! —

(విష్ణు మణి)

రంగం రెండు

విపాకానది ఒడ్డున నమాబ్ శివరంభా వృత్తం జరుగుతూ వుంది. వృత్తం
నడుమ జహంగీరుని వెంట పెట్టుకొని మార్గహీన ప్రవేశం. జహంగీరు
దాటా బంహిసంగానే వున్నాడు. అయినా అబలహీనతను దిక్కరించి అతని
అనందం యథావిధిగా ఉలుకుతూనే ఉంది. అనంతలో హుక్సేని ఒకవిమిష
కాలం వృత్తం అనందిస్తుంటాడు. మదువు అందిస్తూ మార్గహీను వరివర్గ
చేస్తూవుంటుంది. ఇంతలో షహరారు ప్రవేశం. మదువు అనుచూ జహం
గీరు అతనిని గమనించలేదు. షహరారు మార్గహీను వంకచూస్తాడు. అమె
చిరునవ్వునవ్వి కంఠాపుతుంది. షహరారుకు తన్నువలిపించిన పనియేమో
అర్థంకాకపోయినా, దైర్యం వచ్చింది.

షహ—నమాబ్! బండగీ!

జహ—హో షహరార్?

షహ—నాకు కబురు వంటించారా?

జహ—హా, డేలా! — బ్రయతమా! ఇందాక నేను వ్రాసిన అసర్కా వాయిక్కడ? —
తేలా! బ్రయతమా! షహరారు మరో ఆనందం మీద మాపుంటాడు. ఇంతలో మేజా

మీదకున్న ఒకరత్న పేజీకలూనుంది ఒకకాగితంతిసి నూర్జహాను జహంగీరుకు అందిస్తూ
 శృంగం అపమని శర్మకలకు సైగచేస్తుంది) షహర్నార్ ! నీ ఆగ్రసోదరుడు ఖుస్రూ
 నాకంటేముందే వెల్లిపోయాడు ఏకెండోఅన్న పాజహానుకు, నేతలున్నా లేనట్టుగానే కని
 పిస్తున్నా. నీమూడోఅన్న హోదాకు జనానా ప్రపంచమేగాని జతప్రపంచం కలిపి
 చూలేదు. ఇక నన్ను నానామూల్యాన్ని అనుసరించుకొని ఉన్నవాడవు నీవే కనపడు
 తున్నావు. కాబట్టి భావికారితీ నమూనో పదివికి నీవే పాత్రుడవని మూలతోచింది.
 ఇదిగో ఫర్మానా ! షహర్నార్ ! అందుకో ! రా యిటు !

షహ — లేది నూర్జహానువంక చూస్తాను. ఆమెచిరువల్లతో తలవూపుతుంది.
 ముందుకువచ్చి ఫర్మానాఅందుకొని బదులీ చేస్తాడు ఇంతగా తైల్లాప్రకటం. అందమూ
 తెల్లబోతారు.)

లైలా — రాజకుమారా ! ఈకాగితంయేమిటి ? (షహర్నార్ చేతిలోని ఫర్మానా
 లాక్కొని చదువుకుంటుంది. సమ్రాజ్ఞీ ! షహర్నారును అడ్డంపెట్టి ఇలాటి తెర
 చాటునాటకం ఆడవలసికంత అధోగతికి పాలైనావెందుకు ? ఈఫర్మానా నీపేరే
 ప్రాయంతుకుంటే ఎవరకావన్నారు ? — రాజకుమారా ! ఈసామ్రాజ్య సుడిగుండంలో
 ఒకఅన్నగారు పూర్తిగా అతిరావమై పోయారు. మరొక అన్నగారు ప్రమాద
 కరంగా దానిఅంచుమీదపడి భ్రమం చేస్తున్నారు ఈ యిద్దరి దుర్గతి యిట్లుకాగా
 మీరుకూడా దూకుతున్నారెందుకు ? సమ్రాట్ ! ఈఫర్మానా మీరు త్రికరణశుద్ధిగా
 వ్రాసిందికాదు. నాకుతెలుసు ఇవంతా ఆ సిచ్చిన్నా ఆశించుటకై మీరుచేస్తున్న
 అగాధ గూఢకుటిల కంఠం. సమ్రాజ్ఞీ ! ఈఫర్మానాను నీవేతీసికొని అపాజహానుతో
 నీవే యుద్ధించేసి సామ్రాజ్యాన్ని నీవేలువలెట్టకో ! (ఆటూ ఆఫర్మానాను నూర్జహాను
 మీదికి విసిరిపోగొస్తుంది). రాజకుమారా ! సుముమానవుడు సుముమానవుడు కాని
 వాడు సమ్రాట్ పదివికి అనర్హుడు. రండు. (ఆటూ షహర్నార్ తో సమ్మేళనం)

జహా — (చిగ్గరగా నవ్వుతూ) హా హా హా (ఆటూముఖువు అనుకూ) ఎర్రకియోఁ
 నాచో ! నాచో !

(నృత్యం ఆరంభం)

నూర్జహాన్ — శృభా ! ప్రయత్నిమంతా శృభా !
 (మోతీ పరుగెత్తుకు వస్తుంది. దానివైఖరి చాలా భీభత్సంగా వుంటుంది. శృత్యంతరి
 పోతుంది)

మోతీ — ఎమ్మా ! ఎమ్మా !

నూర్జహాన్ — ఏమే ! ఏమిజరిగింది ?

మోతీ—మహబత్ ఖాను పెద్ద సైన్యంతో మనమీదికి యుద్ధానికి వస్తున్నారు. యుద్ధానికి !

మూర్జ—మహబత్ ఖానా !

వండి—(పరుగెత్తుకుంటూ ప్రవేశించి) ఖుదావంద్ ! హోషియార్ ! హోషియార్ !

మూగ—(పరుగెత్తుకుంటూ ప్రవేశించి) జహాంనా ! జాగో ! జాగో !

వండి—ఖుదావంద్ ! మన్నీ జరిగింది మహాద్రోగం. హిందూ అంటే మన్నీకాక లావున్న మన రజపూత్ సైన్యంకూడా రాజద్రోగం తల్పి ఏకదం పరారిఅయి మహబత్ ఖాన్ సైన్యంతో మూలాకాత్ పైంది.

మూగ—మహారజపూత్ సైన్యాన్ని హింద్రోగం బోదనేసింది ఓహరాగంజాదా గాంగ్ సింగ్

మోతీ—అమ్మా ! అమ్మా ! ముందు ఆయ్యగారి స్రాణం మీస్రాణం తక్కించుకోండి ! రండి ! రండి !

మూర్జ—నోరుమాయ్ ! దానీ ! నీదాసబుద్ధి నీకేకనయాగించుకో ! పోయి నారాయణ గురు సిద్ధంచేయించు, నేనే స్వయంగా నాయకత్వం వహించావని వర్ణనైన్యానికి తెలియజెప్పు. ఆరజపూత్ బావీసలు పోయివమానె. మన మొగల్ సైనికులు మాడువలమంది వున్నారు. ఆద్రోహిమహాబత్తును శిక్షించుటకు ఆ సైన్యమేచాలను. హా ! (మోతీనివచ్చి మణి) వండి ! మూగ్ ! మీరాజభక్తికి చాలాద్రుళంసిస్తున్నాము. మీరిద్దరు ఇక్కడనేవుండి సమాఖ్యకు కరిచర్యచేయండి. సమాఖ్య ! జంగ్ మైదాన్ జానేకా ఆజ్ఞా దీజియే.

జహా—(ఇంతవరకు జహంగీరు తనహాపథావాలను తనబానే వాడుకున్నాడు) సమాఖ్య ! కానున్నది దాదగయద్దం. కతునో విరమమాజత్. నీవు అబలవు. రణరంగానికితోపుట చాలాద్రమాదకరం మహా.

మూర్జ—మహారజమా ! యుద్ధం ! యుద్ధం ! యుద్ధం ! యుద్ధం ! యుద్ధం ! అబలమారు (స్త్రీలు)

సీ, సకలజగజ్జాల సంవర్ధమాన శ

క్తిస్వరూపిణులు మాస్త్రీలుగారె ?

పూజ్యసంసార పామ్రూజ్యసింహాసన

స్థితచక్రపర్తురు స్త్రీలుగారె ?

ప్రేమమహాయజ్ఞ హోమకుండార్పిత

స్వీయసర్వస్వలు స్త్రీలుగారె ?

కుల సంఘ మత దేశ గౌరవరక్షణ

దీక్షానిబద్ధలు స్త్రీలుగారె ?

ధీరులన్ గన్న మాతలు స్త్రీలుగారె ?

జాతిమంకేల ? చింతప్రచింతభుద్ధ

ధారిణి మూడిణి ధాటి పోరుసలిపి

రిపులశిక్షించు-లేదా ! వరింతా మృతినీ !—

(కత్తిదూసి నిష్క్రమణం)

(వెలుపం రణదుండుడు, పిరిగిమోతలు తీవ్రమైన రణనారంభం)

పండి—ఖుదావంద్ ! హమ్మగార్కి హేంప్రమాదం వస్తుందో వాని మాకీ గడ్డ బడ్డగాబాపైతాది.

మూ—జహాచహా ! మేంకూడా హమ్మగారివెంట పోతాం అబ్బా దీజియే. (జహంగీరు తలకడు.) (రహస్యంగా వంకీతో) క్యాకీ ! సమాట్ వికోదం చావ హోగయా. దివానా బక్షగయా క్యా ?

పండి—(రహస్యంగా) దివానానైరే. పూరాదిమాక్సేహై. హిదీహంతా నన్నీ నన్నీ నాటకారే.

(బద్లహస్తుదై మహబత్ఖాన్ ప్రవేశం. వెలు రణసింహుడుహడా ఉన్నారు.)

మహా—(సేవధ్యంవంకచూస్తూ) రాజపుత్రీసైనికులారా ! చాలు ! ఇక ఆపండి రక్త పాతం. రణసింగ్ ! నీవుపోయి యుద్ధవిరామానికి సన్నాహంచేసి, ముఖ్యంగా ఆఖైదీ వున్న డోరావెలుపం పారాయస్తూ నాటజ్జకోసం యెదురుచూస్తూవుండు.

(రణసింగు విష్కృమణం)

మహా—వుమాట్ ! సేవకుని నలూములు.

జహా—నర్తయో ! మహబత్ఖాన్కో స్వారత్గావో ! వావో !

మహా—(నర్తకులకు పొమ్మని ప్రభుత్వముతూ) (ప్రభూ ! నాట్యప్రదర్శన సమీక్ష కోసం రాతడు సేను. (నర్తకులు పారిపోతారు.)

జహా—మరి ?

మహా—ఇంకోవిధంగా విదర్శనం ఆజ్ఞాపించి ఈవిధంగా అభివర్ణింపబడుతున్నా.

జహా—తొందరపడకు—సుమాజ్జీ క్షేమమా ?

మహా—క్షేమమే.

జహ—అమెకు ఎవనియూ లిగింపవలసే విశ్వాసంలేదని, నేనూ అట్లం చెప్పలేదు, అమె ఎక్కడున్నది ?

మహా—నావరివారి రక్షణలోనే ఉన్నారు.

జహ—భైషగానా ?

మహా—ఓను.

జహ—నేనుకూడా ఏభైషగానా ?

మహా—జహషనా ! మహబత్ ఖానుని బంధించే సంకల్పం ఈమొగల పాత్రా జ్యంహా ఇంకాతయారుకాలేదని ఆనాడుమీరు సెలవిచ్చారు. ఆ నివృత్తాశ్యం నాచెవు లలో ఇంకా మారుమ్రోశుకుంటుంది.

జహ—మరి ఏరాకకు పోతువు ?

మహా—మీరుకన్నులు కాపాడుకో, జహషనా ! మీరు భారత సమాఖ్యకు మహాత్మా అగ్నిదత్తులు. కాని వివరిపాతన స్వేచ్ఛివీచారంవలె, ఉన్నప్పుడు ప్రలా పంవలె, అనీరమై అపహాస్యకారకమై అంతిమంకకు అతిక్రాంత ధార్మికుని అఖండ భారతవర్షమనకు అనన్యతను కలిగించుచున్నది. జహషనా—

జహ—మహబత్ ! నన్నునేను నమరించు కోదానికి యత్నంచేయను. ఎందు కంటే నా అపాలు ఏకంటే నాకే బాగాలేకపోతును.

మహా—ప్రభూ ! గతాన్ని గూర్చి స్మరణోక్తులుడుటకు నేనుకాలేదు. ప్రస్తుతాన్ని గూర్చి మీవల్ల న్యాయంపొందుటకు వచ్చి.

జహ—మంచిది. నీకేమిన్యాయం కాలి ? ఎవరియొక నీ అభియోగం ?

మహా—నాఅభియోగం భారత సమాజమైన నూర్జహా బేగంమీద.

జహ—అవంగతి మాక్కివీరకే బోధపడింది. నరే-నీ అభియోగంయేమని ?

మహా—మొదటి అభియోగం యేమనగా—సంగ్రామసింహునివ్యారా సమాజ్ఞా ఖున్రాను హత్యచేయించింది. ఆ హత్యకుసరితంగా పూజ్యురాలైన జోధపురిబాయి పుర్రకోకంతో మరణించింది.

జహ—హా వరే చేచార్ ఖున్రా ! అభాగినీ జోధపురి !

మహా—తెలుచేదీ ఈ వాసునిమాత్రానేరమను మజహుకు ఆలోచించి అతని మీద నడుమ విరోధంబొంది అందు రాజద్రోహమునకు కారణం కలిగించింది.

జహ—ఇంలేనా ?

మహా—మరొకటి, మీరు ధికారమును తానున్నట్లుగాది మీరుకన్నకు మొగల రాజునకే ప్రతిష్ఠకు మాయమిచ్చు ఘటింతుకాదు నీరంజనంగా వర్తించింది.

ప్రభూ ! ఈమూడు అభియోగాలలో ఏదికంటే అవశ్యమైనానరే సమాజాని మీరుకీర్తింప నక్కరలేదు—

జహ—సత్య మేనమెడల ?

మహ—కీర్తింపక తప్పదు.

జహ—(మానం)

మహ—నాఅభియోగములు మూడును సత్యమేయని అంగీకరిస్తారా ?

జహ—(మానం)

మహ—కాబట్టి సత్యమూలేయని మీరంగీకరించినట్లే.

జహ—మహబత్ ఖాన్ !—

మహ—ఈ మూడింటిలో ఒక్కొక్క అపరాధానికి దండన—మరణం !

జహ—నునో మహబత్ ఖాన్ !—

మహ—సమాజ్ ! వేనవాదిని మీరు న్యాయాధీశులు, న్యాయమే కాకుండా కావాలి. న్యాయవిచారమే మీరనుష్ఠించాలి.

జహ—(మానం)

మహ—ఈ అపరాధానికి మరణమేయోగ్యదండనమని మీరంగీకరిస్తారా? లేదా?

జహ—ఓహ,

మహ—అటులైన సమాజానికి పుత్యుదండన విధించే అజ్ఞా పత్రం ఇదిగో. దీన్ని సంకలం చేయండి,

జహ—మహబత్ !—

మహ—సహీ సమాజ్ ! సహీసోచ్ఛా-సహీడర్నా-సహీ ధర్మఖాత్ కర్నా.

జహ—తో-భీ-మహబత్ !—

మహ—జహీషనా ! అవకాశమే? రాజధర్మకా విరాట్స్వయంహై! దుష్ట నోంకొక్షిణ్, కిష్టంకొంక్షిణ్ అస్మా కర్తవ్యమై. మాతాపితౄభ్రాతృయనాన్ ఇత్యాది మమతావిర్ కల్ ఛోడ్కో ధర్మరక్షణ్ కా కాంమే ఇన్ సాఫే. ఇమాన్సేబోకున్ కర్నా అవశ్యమై సబోకర్నామై. సమాజ్ ! దీజయేదండనా ! కీజయే దర్మఖత్—(మహబత్ అజ్ఞాపత్రం అందిస్తాడు మరుమాటచెప్పకుండా జహంగీరునంతకం చేస్తాడు.)

మహ—రగిసింగ్ (రగిసింగుప్రవేశం)—ఈ పత్రాన్ని గొంపోయి మసకబిరింలావున్న సమాజానికిచూపించి అజ్ఞనెరవేర్చు. (రగిసింగు నిష్క్రమణం) భారత సమాజుల న్యాయవిచార విట్లుగదా ఉండవలెను ? ప్రభూ ! నిష్కృతతాతంగా న్యాయవిచారించుటలో జహంగీరువంటి సమాజు సభాతో నభివివ్యతి అనియావధ్యారతం కీర్తింపబడుచునేడు అక్షీతి అచంచలమైన ఉపాధియేర్పడింది.

(రణసింగ ప్రవేశం)

రణ—మరణించుటకుమందు ఒక్కసారి సక్రూట్ దర్శనంకానాలని సక్రూట్ అభిప్రాయం.

జహ—(మహాబలమంక చూస్తూడు)

మహ—సక్రూట్ దర్శనమందుకు ! పోయి అడిగిరా.

(రణసింగ విష్కృమణం)

మహ—జహ! సక్రూట్ మీసన్నిధికివచ్చి ఏవిధంగా మాట్లాడి జాతుననుకు మళ్ళీఎలామారుస్తుందో మీరుమాత్రంవెనుకటి ప్రేమాభిమానాలు విస్మరించి వ్యాజ్ఞ విచారమందే బద్ధమనస్కులై యుందురుగాకయని నేనెవని వాద్యరిక.

(రణసింగ ప్రవేశం)

రణ—మరణించుటకుమందు ఇదిని దర్శించుటవలెభగ్గుమని సక్రూట్ నెలవిచ్చారు.

మహ—నుంచిది. తీసుకురా.

(రణసింగ విష్కృమణం)

మహ—జహ! చూ ! ధైర్యం ! తానుచేసిన భర్మకానవాన్ని తా మేర్పరచుకొని పాపించకపోలే భగ్గుదేవత నిజంగాదిక్కు మాలినదై పోతుంది.

(రణసింగ వెంట మార్చహం ప్రవేశం)

మార్జ—ప్రభూ ! ఈ సంతకంమీదేనా ?

జహ—(మానం)

మార్జ—అర్థమైంది. మొదటనందేహించా. ఇప్పుడునివారణ అయింది. ప్రభూ ! నేనుప్రపాణిత్వణికోసం ప్రాధేయపడటానికిగాలేదు. ఎందుకంటే రానున్నమరణానికి నేనుజంకను. తానుచుకొన్నప్రేమించిన పురుషుడు తనమీదీకేకతి నూరుకొంటున్నచివరకు నిజమైపి మురాలు అకలి కోతనే కంఠమాలగాస్వీకరిస్తుంది. జహ! నాకుమరణ దండన విధించుచున్న ఈ యాజ్ఞాపత్రమీద ఏదేనితోమీరు సంతకంచేశాలో అదేది ఒక్కసారికన్నుల నద్దుకోనిచ్చి అసంకరంనన్నచంపండి (అంటూ జహంగీరుచేయబట్టు కొని కన్నులకద్దుకొనుటేగాక ముద్దు పెట్టుకుంటుంది).

జహ—మార్జహన్ ! ఆసంతకం వాడికాదునుమా.

మార్జ—మీదికాదా ! మరెవరి ?

జహ—మార్జహన్ ! నిపున్నో అపరాధాలు చేశావు—నేనేమీఅనలేదు. నేను ఎక్కువగా ప్రేమించినభువ్రూను చాక్ర్యచేయించావు—నసించిఉరుకున్నా. అదిగూతో కోధపురిఅనువులు చాలించింది—నసించిఉరుకున్నా. అభిమానినాత్మకు నీవెవరో

గెరి మీద పెట్టావు... నవ్వించి ఊరుకున్నా. అంతమానంలో ఉన్నా నేను, ఇతరులు ఈనంతరం చేసిఉంటానని ఏమిలా ఊహించావు? నూర్జహాన్! నవ్వించి నాహస్తమేనునట నిశ్చయం. కాని అక్షరాణానానైనా, అక్షరాదికాదు! మహబత్ ఖానది!

నూర్—(మహబత్ ఖానుకు చూస్తూ) అర్థమైంది. మహబత్ ఖాన్! నూర్జహానుకు మరణశిక్ష జహంగీరు చేత వేయించి ప్రపంచంలో ఏమానవుడకు పాద్యంకాని మహా సాహసకార్యం అయిపోగా పాదించావు నీవేగలిచావు— నేనే ఓడిపోయాను. కాని నేనాన! విజయగర్హంలో విజిప్తరు తున్నా నేమో? అజ్ఞాతం. ఎందుకంటే, నీవుగలిచినది నీకు ఉజ్జయ్యే మరొక పీఠపురుషునికాదు. ఒక స్త్రీ అయినా! (జహంగీరుతో) ప్రభూ మీ అజ్ఞాపరిపాకనకు అలక్ష్యం పెస్తున్నా నేమో. త్వమిం నండి ఇక సెలవు. ప్రాణపతి! సెలవు. సెలవు. ద్రియతమా! మేరేస్వామి! మేరే ప్రేమకాదేవత!

(అంటా ఏడుస్తూ మోకరిస్తుంది.)

జహా—(నూర్జహానుకు లేవదీసి రొమ్ముకు అనిండుకొని) ఏయే! తూస్తూ మేరీ వేదకాక్షోత్తి! తూస్తూ మేరీ జగత్కాతరా!—

నూర్—నాప్రేమదేవత! మియకురాగప్రకాశమే నామృత్యుపథాన్ని వెలిగించు గాక, ప్రాణపతి! నురజాని నేనుజుకను! కాని లేవన ఎంతమధురం! అయినా ఇంత అకస్మికంగా, ఈనాడే, ఇప్పుడే, ఈవిధంగా—(ఇక చెప్పలేక జహంగీరు వక్షం మీద తలఅనించి యేడుస్తుంది.)

జహా—(గద్దడికతో) మహబత్!—

మహా—(చూచు)

జహా—మహబత్!—

మహా—ప్రభూ!

జహా—నీవునాకు ఒకవరం ఇవ్వాలి.

మహా—నేనా? ఏమనా? ఏమనా!

జహా—చూడు! నూర్జహాన్ ఎలాగి ఉన్నాడో చూడు! మహబత్! నేనుకొక వరం ఒక్కటే—నూర్జహానుకు ప్రాణశిక్ష!

మహా—ప్రభూ! విన్నవించితిరా? వ్యాయం-ధర్మం-నియతి-

జహా—నూర్జహాన్ నాప్రాణం! నాకావ్యస!

మహా—ప్రభూ! రాజ్యం నీతి-పాకన.

జహా—నీతి! పాకన! మహబత్! మనమూరి అనందక్షోత్తి మాటుమణిగిన తత్కాలే ఈలాగ ధర్మంతో ఈ లోకనియతితో ప్రసక్తియేమి?

మహా—ద్రుహ! మావశ్యం చూచి మీది చేపత్వం.

జహ—సేనానీ! నేను చేపను కాదు. ప్రేమకు పురికిని, ద్వేషమునకు మురికి, జయమునకు పొంగి ఓర్చుమిడి కుంగి, ఇంతలోనెన్ని, అంతలో వాపోవు ఒక గుప్పించునపుడత నేను. మహాబత్! కానివ్వంవస్తు. చూడు! కానూర్జుపాకా ఏమి వస్తున్నదో చూడు!

మహా—సమ్రాట్!

జహ—వద్దు! నాను మాట చెప్పకద్దు, నా దొడ్కిలు.

మహా—మంచిది. చాలామాడూ మానవుడే ఆనువినుతుం విన్నవించుట నాదే పొరపాటు. సమ్రాట్! మీకోర్కె యెట్లయిజేయగుగాక సమ్రాట్! ఇకమీకు విడుదల అయింది. బేంసాచాచా! పంచమహాఖండిములు ఏకమై నచ్చిపడినా సాధింపజాలని ఈ విడుదలను తుదకు మీకన్నీటి కణాలతో సాధించారు. సమ్రాట్! నాడుండు దర్బారులో చేసిన ప్రతిజ్ఞ నెరవేర్చుకొనుటకే నేనువచ్చాను. సమ్రాట్టు అర్పించకపోయినా, మీప్రాణం మర్చిపోకు ఈయడంచుకున్నా, ఇచ్చాను. కృతార్థుడవయ్యాను. ఇక సంతోషం. కాని ఒక్కవిషయం మరుగండి! సమ్రాట్టు మీయెడలచేసిన శిక్షనిర్ణయంతుడవకు ఎట్లునిష్పలమైందో, మహారాజాక్షాస వాడుచేసిన సామ్రాజ్య నిర్ణయంతుడవ అట్లే నిర్ణయం కాగలదని మమ్మాటికీ విశ్వసించండి! బందగీ సమ్రాట్! బందగీ సమ్రాట్!

(రణనింపాడు వెంటరా మహావిక్ఖాన్ విద్రుమణం)

జహ—(తెద్దవత్సంవివి) ప్రియోమా! మాంహై ఓనాచ్చేవాలీ! కహంహై మేరీ మధూ! ఆవో! ప్యాలా భరావో! రంగ్ రజావో! హా హా హా!

గీతిక

జగత్సభ కళాతామై (వచనం 'క్యాకమాతామై?')

జహంగీర్ హోగయా దివానా!

జహంగీర్తో కళాతామై (వచనం 'క్యాకమాతామై?')

జగత్సభ హోగయా దివానా!

నూర్జ—(మిక్కిలి ఆశ్చర్యంతో) హా! మీలోయిదరు జహంగీరులన్నారా?

జహ—ఉండవచ్చు! మోహనీ! ఒకజహంగీరు నితోలిసిచేసే అవ్యక్తకారాద్ధి అన్నిటికీ, మరొక జహంగీరు ప్రత్యేకంగా కూర్చోని నిలవించకపోలే ఈజీదల నాటకానికి స్పృహయే భరతవాక్యం అయివుండేది!

(తర)

రంగం మూడు

అగ్రాకోటలో ఒకపీడి, సంగ్రాహినిగల ప్రవేశం.

సంగ్రాం—ఫీ ! ఫీ ! ఫీ !—మహాబత్తు ఇంతపీడితంబు అవుతాడని కలలో
మానా అనుకోలేదు.

సీ. రానేల దండెత్తి రజపూతసేనతో

బ్రహ్మాండ సమరసంరంభమెసగ ?

వచ్చుబో-భారత ప్రభీయతా యానూర

మానును ఖైదుసేయంగనేల ?

చేసెబో-తచ్చిరశ్చేదనమున కాజ్ఞఁ

బ్రభు జహంగీరుచే బడయనేల ?

బడసెబో-తుదకు తద్బాష్పాంబుపూరాన

కలిగి కర్తవ్యంబు మరువనేల ?

ఉష్టరుధిర స్రవంతిలనోలలాడి

నట్టి మహాబత్తు కటకటా ! తుట్టుతుదకు

ముగడకన్నీటి వరదలో మునుక వేసె !—

స్త్రీ, యబలయన్న కవి కేలసిగ్గు లేదు !

అనక, అనమర్థకు, అక్రయోజకుడు ! చెడిసింది. సుహృత్ ! నీకు శూన్యమై వెలిచేద !

నీవీరత్వం వచ్చివేసివీరకాయ ! ఆయ్యయ్యా ! ఎటువంటి ఆపూర్వకరణం ! చివరకు

ఎంత అవహాసం !—

కా. అనిర్భాగ్యవిధాతబుద్ధి యెటుబుగై పోయెనోగాని, యి

స్త్రీ ! నేనేమహాబత్తునైనయెడ వేరేచెప్పనేలా? పరా

ధీనత్వంబునుద్రొచి, హింసపులశక్తి న బెంచి, స్వాతంత్ర్యార్థం

కానాదంబు దిగంత ప్రాంతం పరిశ్రాంతంబుగాఁ జేయనే ?—

అబ్రహ్మ కట్టి యంబున్నా. కానిసృష్టి అర్థంలేదు ;

గీ. బుద్ధియున్నచోట భుజబలంబుండదు ;

యొక్తియున్నచోట శక్తినున్న ;

రెండునొక్కచోట నుండుట యోర్యకు

“బమ్మ, వానికేమి రిమ్మ తెగులా ?” !—

మహబత్ ఖానుచేత చావకుండ అనాకు జహంగీరును కప్పించింది అబ్రహ్మయే. ఆజహంగీరుగారి కుల్లీషువుడు మాడుకొలకండి మన్యజ్వరంతో మంచంపట్టింది అబ్రహ్మయే. ఆరసికృష్టిలో మహబత్ ఖానుకంటే మన్యజ్వరం ప్రళస్తమనీతోచిందా ? అడుగో ! రావణగరింతా వైద్యులమయమైపోయింది. పాలకొలుపుపాడిలో కనుపువచ్చు హాకిమాలూ చామశచాయ భిషక్కులూ-చూస్తే సుమాట్ జహంగీరు మాహారేపో స్వర్గయాత్రకు ఇయలుదేరట్లాటే కకమడుతుంది. దానితో ఒకమంక సుమాట్టిషనారాల్లు, ఒకవంక హజహాజ్ మహబత్ ఖాన్లు ఒకరిమీద ఒకరు ధంకాకొట్టుకొన్నాడు. ఆరెండు పక్షాలలో మనదే కత్తమో ? !—తీవ్రంగా ఆలోచించాలి. (పోవోయి నేపథ్యంవంకచెవి అనించించింటూ) అడుగో ! అడుగో ! తోదొంకరాళం నిండిపోయేటట్లు తోదనధ్వని అరంగమైందిరావణగరిలో. (మల్లిత్రదగాచింటూ) హరిహరా ! హరిహరా ! చలేగయా. సుమాట్ జహంగీర్ చలేగయా. ఏకదం ఉపర్ ఉడేగయా. అచ్చా సుమాట్కి అఖరీదర్జా కర్నీ జావుంగా.

(విషృంపము)

రంగం నాలుగు

ఈవ్యధరూపు మంటవం. ఈవ్యసించావనం. వర్తం ఈవ్యం. తంవిరియ
దోమకాచి దీవన్యహవంకా ప్రవేశం మార్గహవ. వెంట మోతీకూడావుంది—

నూర్జ—(అన్నివైపులా తేరిపోయానుండి. ఈవ్యం. నిశ్శబ్దం.) హాయిరే !
హోగయా ! జర్నార్ హోగయా స్లూకాన్ ! సింహాసనమే బైటాపై ఈవ్యంరాకా !
జగత్కా తోతీ జహంగీర్ మిట్గయా ! గయా మేరీఅకా ! గయా మేరీకోథా !
గయా మేరీహ్యన్య !

మోతి—అమ్మా ! మీరేఇలా అధైర్యపడితే, యిక మావోటి ఆక్రితకాగతి ఏమి
కావాలి ? తల్లీ ! ధైర్యం తెచ్చుకొండి !—ధైర్యం !

నూర్జ—ధైర్యం !—నేను ధైర్యంతోనే వున్నా ! భర్తమృతానికి నాకనలు
వేటిభిక్తువులు రాల్చాయా ? ? లేదు - నాహృదయం శతధా భిన్న భిన్నమైందా !
లేదు—నాకనలు మొదలువరికిన మ్రోహువరి నేలైవారిందా !—లేదు ! - నిజం - !
బోను - నాదేనుమీ ధైర్యం. కాని మోతి !—నాధైర్యాన్నిచూస్తే నాకే ఎందుకో
భయం కలుగుతున్నది.

మోతి—ఎందుకు తల్లీ !

నూర్జ—ఇంతటి ధైర్యం స్త్రీజాతికి ఆసహజమేమో !

మోతి—అమ్మా !

నూర్జ—కక—నేను స్త్రీని కానా ?

మోతి—ఎంతమాట !

(వంది ప్రవేశించి బందగీశుని మోహంగా ఉంటాడు.)

నూర్జు—వంది ! నాకు సంబంధించిన విచిత్రమక సహజోత్తర అభ్యాగ్యలేఖ నీమధ్యం
మీద ముద్రితమై కలిపిస్తున్నది. చెప్ప!—ఎట్టి ఘోరకార వివదానికైనా ధైర్యంవుంది !
చెప్పు !—

వంది—ఖువావంద్ ! మహబూబ్ ఖాన్ గారి సహాయంతో షాజహాన్ సాహెబ్
గారు పెద్దపాజాతోపచ్చి మజఖిల్లాసు ముట్టడిచేసి బడాజోర్ నే యుద్ధం మురూకియా.

నూర్జు—(ప్రవేశించి బందగీశుని) ఖువావంద్ ! మీ ఆత్మను ఆశఫ్ గారు రుఖీ, షాజహాన్
పచ్చంలా చేసి మస్కీ మీద ఉదాయి చేస్తున్నారు.

నూర్జు—జనఫ్ కూడా !

నూర్జు—జీ, హా ! ఆజాదీ జయే !

నూర్జు—అచ్చా ! తుంలాగ్ జావ్ ! జాకర్ సబ్ ఖాతోలో, సబ్ నే నావరి
యోంకో బోలా, షాజహాన్ నే యుద్ధ్ కర్నా ! నాక్రూజ్య రక్షకర్నా ! జావ్.

(వంది నూర్జును విశ్రవించింది)

నూర్జు—మోరీ ! నీవుపోయి షకూరిహారును వెంటనే చంపించు.

(మోరీ విశ్రవించింది)

నూర్జు—(చేతులు పెనకి... రట్టుకొని నిశ్చయించుకొని అట్టుకొంటూ సచారుచేస్తూ)
భారతాధీశ్వరీ ! నీవింకనూ సజీవరాలవై గునున్నవనగని ప్రపంచం మనవిహించిందా ?
లేదు !—కాల నీకీ క్రి నిర్మూలనై పోయిందని ప్రపంచం ప్రకటించుతోంది. నిశ్చయం.
అందుకేలేదే, నీకీ తుల్యదం యింతిసర్వసమంగా, ఇంత నిరాశూంకంగా విజృంభించింది !
హా హా హా ! రాజీ యోంకీ రాజీ !—

మ. కొనగోటక్ పుత్రబుదిహోలే భరతక్షోణిన్ దుటారిందిమిం

టిసనీవైబహవచ్చా న మ్మెనయచే ! ఢిల్లీళ్లరీ ! చూడు ! త

త్కన దుత్తంగ గిరింగ మి... కయన్మన్వంబే ప్రద్యుత్సవో !

వనినల్ దుర్బలలన, నూక్షిమె నిజంబై దానిలో మగ్గదో !

షహ—(ప్రవేశించి బందగీశుని) షహజాదీ ! గన్నాపీపించిన కారణం ?

నూర్జు—షహర్యార్ ! మీనాయకగారు ఒక మరణాసనంవ్రాసి నాకుయిచ్చారు.
ఆ కావన ప్రకారం ఈ భారతవర్షానికి ఇకనీకే నమ్రాట్టువు !

షహ—నేనా ! షహాట్టు !

నూర్జు—కానీ, నీరిండిగం ఆశయానికి పరధంగా నీ ఆత్మ షాజహాన్ ఈసేవ
నకుం కోసంవచ్చాడు.

షహ—రాకుండునా మరి ?

సూర—మన పైన్యాన్ని, మనసేనా నా మనలను యుద్ధానికి పంపించాను. నువ్వు ట్టువు కాబట్టి, నీవు సర్వపైన్యాధిపత్యం వహించి గంగ్రామం చేసి, పాజహాను నిర్జించి సింహాసనాన్ని రక్షించుకో -

షహ—యుద్ధమా ! నేను !

సూర—మారుమాట చెప్పవద్దు ! వెళ్లు ! సత్వరం (వెలుపలి రణభేరి నినాదం) షహ నునో పాజహాకా . రణభేరి నునో ! బావ ! అభీ బావ ! ఉన్ ద్రోహీ దుష్ట నోంకో మారో ! ఖూబ్ మారో !—

షహ—నమాజ్జీ ! ఇదిహిసిక్కితాభిప్రాయమా !

సూర—ఔను.

షహ—నేనునాఅన్నతో యుద్ధంచెయ్యకతప్పదా ?

సూర—తప్పదు. వెళ్లు సత్వరం !

షహ—సరే, లైలా అంగీకారమా తీసుకొని వెడతా.

సూర—లైలా అంగీకారమా ? సప్రమాణ్ణి నేనుగాని లైలా కాదు.

షహ—పోనీ-ఆమెమెక్కసారి చూచినెడతా.

సూర—అందుకు మా యాజ్ఞలేదు.

(మళ్ళీ రణభేరి నినాదం)

షహ—ఆమెను మళ్ళీ చూస్తానో లేదో ?

సూర—అధీరుడా ! శత్రుధంకానానం చెవినిపడినంతనే కదంతొక్కుతూ కదన రంగానికి లంఘించుటమాని జనానాలో కూర్చొని కల్లాపాలు చేస్తానంటావా !

షహ—నమాజ్జీ ! లైలానాతో ఏమిచెప్పిందో మీకు తెలియనా !

సూర—నేను వివదలచుకోలేదు.

షహ—“మాఅన్నను ఏకోటిక రాక్షసి ఆవేశించింది అందుచేత అమె ఏమానవ కృత్యం చేయబోయినా చిరకది రాక్షసుకృత్యంగా తయారవుతుంది” అనిచెప్పింది.

సూర—అదిఒక అజ్ఞారాలు—నీవొక అపాత్రుడవు.

షహ—సరే—మిఠుకోపంవదు. తెలిసీ తెలియక ఏమీమా భాషించా, క్షమించండి. ఇకయుద్ధానికి వెడతా. నప్రమాణ్ణి ! సఖవు. (పోతూ) లైలా ! నిన్ను మళ్ళీ చూస్తానో లేదో ? (నిష్క్రమణం)

సూర— (పోతూవున్న షహార్యుడువంక చూస్తునిగిడ్చి నిట్టూర్పుచిడుస్తూ)

నావమానే ఓడు. నదిమానేలోతు. తరుణోపాయం ! అయోమయం—హయరే
నూరమాన ! నీకథ ఎంతలో ఎలామారిపోయింది ! — ఎంతలో ! —

నీ: దప్పికొంటివికదా తలమహారాజ్యాధి

కార సుధాపాన శాంతమరగి

జాయ వెతివికదా జగ దేశమండితా

ఖండల భారతమండలునకు

అనుభవించితికదా అఖలజగత్తులో

ననితరస్రీలభ్య మగు విభవము

వెలయించితివికదా విశ్వగౌరమునందు

యుగయుగంబులనిల్చియుండు కీర్తి

అట్టిసీకథ యెంతలో పట్టువిడిచె !

పతికిమరణంబు—సుతకు నీపై శతంబు

అల్లు డనడ—నేన యనాధ—అరుల బాధ !

భళిరె ! ఏమాయె నీప్రజ్ఞ భరతరాజీ !

మోతి—(ప్రశంసా) అమ్మ ! రాజకుమారుణ్ణి యుద్ధానికి పంపించారా ?

నూర్—పంపించా !

మోతి—అయ్యయ్యో !

నూర్—.....నోరుమయ !

మోతి—బాగా యోచించే పంపారా ?

నూర్—(ఉలికిపడి) ఏమన్నావే ?

మోతి—బాగా యోచించే పంపారా అని.

నూర్—అంటే—నేను ఉన్నప్పుడాలనెరిసనేవార నీవరకు వచ్చిందా ?

మోతి—తల్లీ ! ఏఒక్కరికీమంపాద మీమాత్తోపుత్రికల భావిజీవితమంతా
ఆభారపడివుందో, ఆ ఒక్కరినీ ఇంతఅనాలోచితంగా—అంత అపాయకరమైన ఘట్టం
లోకి పంపించుట అంత శ్రేయస్కరం కాదని నాదివ్వుబుద్ధికి తోచింది.

నూర్—దానీ !—

మోతి—నేనుదానీనే. కాని యజమానురాలి శ్రేయస్సుకోసం స్వప్రాణం అర్పించ
దానికా నీధపడి ఇంతదిగ్భయంగా మాటలాడుతున్నా ! అమ్మ ! ఏమాత్రాదుగాదని

నంగ్రామరంగంనుంచి వెంటనేసిరివించండి ! మీక్షేమంకోసమే ! మీఅభ్యుదయంకోసమే ! చెబుతున్నా—

నూర్—(మోతి పూర్వోక్త సంభాషణచేస్తూవుండగానే నూర్జహా ఒకకొరదాను వెలికిపట్టుకొనివస్తుంది ఆకొరదాతో మోతినీకొడుతూ) వానీ ! బాస ! కాం ! గులాం ! నమ్రజ్జీకి గలహాచెప్పేటంక సాహసంవచ్చిందానీకు ?—నీకు!—నీకు—నీకు ! (అంటూకొట్టి మోతీని తరిమివేసి, కోపఘూర్ణితమైన ఆవిర్రాసస్థలో చిందులుత్రొక్కుతూ) లైలామొదలు దానివరకునన్ను వెట్టిదానించేసి గోలికి ఆరంభించారు ! —నాకువెట్టిలేదు ! లేదు ! లేదు !—ఇదిదర్బార్ !—నేనునమ్రజ్జీని !—నాపేరునూర్జహా ! నూర్—జహాంగ్—మూడవరాలు!—నిశ్చయం !—హి హి హి !—నాకట ! వెట్టియట ! వెట్టి !—

(లైలా ప్రవేశం)

లైలా—నమ్రజ్జీ ! నీకునిజంగా వెట్టిమిత్తింది, నీవువెట్టిమిత్తిన ఆడుపులివి

నూర్—లైలా ! (ఉద్రేకంఉలికి ఉబికివస్తున్నది, రక్తాశ్మపట్టుతో దాన్నినిగ్రహించు కొంటూ) లైలా ! నీకుకూడానేను ఆ అకారినయ్యానా ?

లైలా—నాభర్తను యెంచుకునంపించావు యుద్ధానికి ?

నూర్—యుద్ధంలేనిరాచరికం పుద్గిలోఅభావ్యవార్ధం కదాలైలా !

లైలా—మాభార్యభర్తలకు ఆవనగంలేని యీ యుద్ధస్వాసంగం నీకెందుకు ?

నూర్—మీకెందుకు ఆవనరంలేక పోయింది ?

లైలా—అన్యాయంఎల్లప్పుడు ఆవనసరమే !

నూర్—అన్యాయం ! నీతోటివెంట—ఈనాటికి—ఇట్టిమాట !—లైలా ! కల్ల యెడల ద్రోహమా !

లైలా—ద్రోహమా ! నేను ? నీయెడల ?

నూర్—కాదామరీ ? మొగల్ రాజవంశ నిర్ములసంచేయడానికి ఆనాడునాచేత కపథంచేయించావు, నన్నుపికాదివికమ్మని ప్రేరేపించావు, నాకుచేదోడు వాదోడుగా వుంటాననివాగ్దాసం చేశావు, ఇప్పుడుఇదంతా ఆవనసరమనీ-అన్యాయమనీ అంటున్నావు, స్వామిమా లైలా !

లైలా—బాస, ఆనాడుఅన్నా, నిజమే, కాని—పికాదివికమ్మలంటే ఇతరభీకరంగా—ఇంతజగత్ప్రేరయంగా ఉండగలవనే ఊహ నాకప్పుడు తోచలేదు.

నూర్—చురీ—ఇప్పుడుతోచినా ఇకఫలిలేంలేదు,

లైలా—లేదా ?—ఏమి ?

నూర్ — పాత్రధారణ పరిసమాప్తం కావచ్చింది. జీవితభేలకం చిట్టచివరి ఘట్టంలోకి ప్రవేశించింది.

రైలా — అంటే — నావహరియారనమాడా —

నూర్ — ఔను, ఏ పైకాచికబుద్ధిని నీవు నాయందు ప్రేరేపించావో, ఆ బుద్ధియే వంపించింది నీ భర్తను యుద్ధరంగానికి. మరి — ఫరీతం ఎట్లుండునో ! — నేను ఏమానన కృత్యంచేసినా చివరకు అది రాక్షసకృత్యంగా తయారవుతుందని నీవే అన్నావటకదా ?

రైలా — ఔను, అందబడక మేమివుంది ?

నూర్ — కాబట్టి — వహార్యారు విషయంలో మాత్రం అబద్ధమెండుకవుతుంది ?

రైలా — అంటే ? నా భర్తకు హనిరాగఅదని తెలిపివంపించానా యుద్ధానికి ?

నూర్ — నీ భర్తకు హనివస్తే నీకేమి రైలా ?

రైలా — (తెల్లబోతుంది) అమ్మా ! అమ్మా ! నీమాటలు నీకైఖరి నాకేమో అనిర్వాచ్యమైన భయోత్పాతం కలిగిస్తున్నవి.

నూర్ — బాలికా ! నీసంకల్పం — నానంకల్పం — ఘోర ప్రశ్నికారం ? చారణ ప్రతిహింస ! మరచితివా ? నీతండ్రి వధకు — నాపేర్ భాష మాత్రకు — ప్రతిహత్య ! రుద్ధి రాశ్రువులు ! హా హా రవాలు ! అనంతవిశ్వ విశ్వంభరాప్రతిధ్వనితి రోదన ధ్వానన పరం పరలు !

రైలా — (దణికిపోతూ) అమ్మా ! అమ్మా ! — వద్దు ! — ఇకనద్దు ! విస్మరించు శూర్యగాధ ! నిగ్రహించు నీ గ్రోధం ! అమ్మా ! —

నూర్ — అసంభవం !

రైలా — నాకోసం ! నాకోసం ! అమ్మా !

నూర్ — నీకోసం ? నీకోసం ? — ఎవరునీవు ? — నాకు తెలియదు ! పో ! —

నా అనేవ్యక్తికి ఈ లోకంలో నాకు ఒక్కదూలేను ! పో ! పో ! —

రైలా — (అమాంతంగా తిల్లిని గట్టిగా కాగిలిండుకొని మా ! మా ! మా ! అంటూ ఏడుస్తుంది.)

నూర్ — నహీ ! మైతుమూరీ మా నహీహూ ! మైనుర్జుహాన్ మా !

రైలా — నహీ ! మా ! తుంమేరీ మాహూ ! మేరీ మా మైనుర్ ! మేరీ మా మైహరున్నిస్సా !

నూర్ — మైహర్ ! ... మైహర్ !

రైలా — హా ! మైతుమూరీ వేటిమూ — అభాగినీరైలాహూ !

నూర్ — మైహర్ ! - రైలాకి మా...

రైలా—అమ్మా ! అమ్మా ! నీవు నేనే దుర్బాధ చేశాను. నిన్ను నేనే రచ్చ గొట్టాను. తప్పునాదే. తెలుసుకున్నా. కాని అమ్మా ! పసివాన్ని అలా కానుభవంలేదు. నాకు వశార్యాయను భర్తగా విధించావు. అతణ్ణి మొదట మొదట గాఢంగా ద్వేషించా. కాని ఆయన యందుగల ఏదో ఒక ఆస్పష్టమానసిక సౌందర్యం నన్ను మాలిమి చేసు కొంది. క్రమంగా ఆయనయందు ఆగాధ ప్రేమను ఆలవించింది, అమ్మా ! ఇప్పుడు నేను స్త్రీలి—ప్రేమిలి—అబలను ! ఆయనలేకపోతే ఇప్పుడు నాకు జగమేలేదు. అమ్మా ! నావశార్యాయను నాప్రేమమూర్తిని మళ్ళీ నాకళ్లకు చూపించు — వెంటనే యుద్ధరంగంనుంచి ఆయన్ని పిలిపించు. అమ్మా !

నూర్—ఎవరక్కడ ?

(మోతీ ప్రవేశం)

నూర్—మోతీ ! శరవేగంగా ఆశ్వాన్ని ఆహ్వానించి, వాయవ్యవేగంలో వశార్యాయను కలుసుకొని మనోవేగంలో ఇక్కడికి తిరుగురా ! ఊహ ! డాడ్ ! నీకు గొప్ప బహుమానం.

(మోతీ నిష్క్రమణం)

నూర్—రైలా ! మేరీ ప్రాణ్ ! మేరీ సర్వస్వ ! ఆనంద్ రజా ! తుమ్హారీ స్వామీ తుంకో మిలేగా ! ఆవశ్య మిలేగా

రైలా—మిలేగా ? మిలేగా ? మేరీ స్వామీ మేరీ ప్రేమకాదేవతా మిలేగా ? హస్తా ! ఆనంద్ ! ఆనంద్ !

(అనందంకో కూచిరాగం పాడుతుండగా "అమ్మా ! అమ్మా !" అంటూ

మోతీ ప్రవేశం. దానిపిదిమూ దానిముఖభావమూ చూడగానే రైలా పాట

రైలా గొంతుకలోనే ఆరిపోతుంది)

నూర్—ఏమే.

రైలా—ఏమి జరిగింది ?

నూర్—మోతీ !—

రైలా—ఏదీ నావతి ?

నూర్—మాట్లాడు.

రైలా—మోతీ.

మోతీ—హత్య జరిగిందమ్మా !—హత్య—

రైలా—హత్య !—

నూర్—ఎవరు ? ఎవరిని ?

మోతీ—సంగ్రామసింహుడు—షహర్యారును—హా—త్య—

నూర్—సంగ్రామసింహుడు షహర్యారునా ?

లైలా—షహర్యారునా ?—నా షహర్యారునా !—హాత్య ?

మోతీ—యుద్ధానికిపోతూవుంటే-- సంగ్రామసింహుడు -- వెతుకనుండివచ్చి--
అయ్య గారిని పిస్తోంటో పేర్చి--చంపి కేళాడట ! పందిమాగధులు అటును మోసుకొని
వస్తున్నారు ! ఆరుగో !

(పందిమాగధులు షహర్యారును మోసుకొనివచ్చి దింపుతారు.

షహర్యారు ఒంటిమీదారక్తమే, ఇంకాకొనవుపిరుంది.)

లైలా—హాయిరే ! మేరేస్వామి ! (అంటూ అతనిమీద పడిపోతుంది)

షహ—లైలా ! నన్ను చంపిత సంగ్రామసింహుణ్ణి — నేతటిగి — చంపలేక
పోయినా—బాణి—పట్టుకొని — పెనగులాడి — చివరకు ఈ ఆయుధంబాక్కిని—
తీసుకువచ్చా ! — చూడు ! (అంటూ పిస్తోలును లైలాకుయిస్తున్నా) లైలా ! నేను నీ
కనుకొన్నంత—అసమర్థుడను—కానుమనూ ! (నవ్వుతూ)—వెలత ! లైలా ! వెలత !

(మెడ వారిపోతుంది, మరణం.)

లైలా—(షహర్యారును లేపిపోజుస్తూ) గయా ! గయా ! మరగయా !
మేరేస్వామి ! మేరేదేవతా ! — అచ్చా ! అబ్ క్యాకర్నా ? — క్యాకర్నా ?
(పిస్తూలేసి తడేకదృష్టితోచూస్తూ) నానాహా ! — క్యాకర్నా ! — మర్నా ! —
మర్నా ! (పిస్తూలు తనకేసి గురిపెట్టుకుంటుంది)

నూర్—లైలా ! లైలా ! —

లైలా—మర్నా ! (పేల్చుకొని షహర్యారుమీదపడి చచ్చిపోతుంది.)

నూర్—లైలా ! — లైలా ! — లైలా (అంటూ లైలామీదపడి దీహమంతా
తడిచి చూస్తుంది) గయా ! లైలాభీగయా ! సమాప్త ! సమాప్త ! (లైలాచేతిలోవున్న
పిస్తూలు తీసుకుంటుంది) సమాప్త ? సమాప్త మౌనేకో అభీ ఏక్ వాత్యా బాక్తిహై !
అత్నిహత్యా ! సంగ్రాం ! ఏబంమాక్ తుమ్హారీహై బౌర్ అచ్చీమారీ హై ! —
(పిస్తూలు తనగుండెకు గురిపెట్టుకుని) మేరే షేర్ భాణ్ కో, షహర్యారుకో, లైలాకో,
జై సాతుమ్ మార్ దియా వై సామారేఖి మాకో ! (పిస్తూలు పేలదు.) మాకో ! (రెండవ
సారికూడా పేలదు. దానిలా గుండ్లు అయిపోయినవి.) మారీ ! తుమ్ మారీ నహీహై
క్యా ? — హి హి హి — కూ అచ్చీ మారీహై ! మగర్ తుంఖిచడిమారీ మైహుల్
ఇనలియే డర్ డర్ మాకో తుమ్ తుమ్హారీకామ్ చిర్ మర్ భూభగయా ! అచ్చా !

ఏకామ తుంసే సహి హాసోగోత్రో, మైతుహ్వానీ మాలిక్ కాపాన జావుంగీ ! ఉన్నే
అవశ్యహోగా ! జావతుం ! (వినిపింపుచు) సంగ్రాం ! సంగ్రాం ! కహాహో తుం ?
కహాహో ! — అవో ! అవో ! మై అకేలీహుం ! అవో ! మగర్ - దేఖో ! తుహ్వానీ
హమలీబందూక్, మేరే ప్రియజనోంకేప్రాణీ ఖా ఖాకే డేట్ భర్ కే ఏకాదమ్ సోగయా !
సుఖలియా ! లావో ! దూప్రాబందూక్ ! దూప్రా సహిహైతో, లావోలాతీ !
లావోపత్తర్ ! లావోకున్ ! లావో ! మూహోమూయే ! మూహో ! — మూహో !

(అంటూ పోతువుండగా ఒక వ్రంధానికి మొగం కొట్టుకొని నెత్తురు పొరుతుంది.)

(తెలుగు)

రంగం ఐదు

కోటవెలుపలి ప్రాకారంవద్ద రణమైదానంలో ఒకదృశ్యం

(విధిహస్తులైన అవధాన, పాదహాన ప్రవేశం.)

అవధాన—రాజకుమారా ! కోటలోపలి క్రొత్తవార్తలువిన్నారా ?

పాదహాన—ఏమిది !

అవధాన—సమ్రాజ్ఞి సూరహానుకు పిచ్చియైతినదట !

పాదహాన—పిచ్చి ! సమ్రాజ్ఞికా ?

అవధాన—సంగ్రామసింహుడు షహర్యారును హత్యచేశాడట !

పాదహాన—షహర్యారునా ! హాయిరే మేరేబడ్డసనీఫ్ భాయీ !

అవధాన—షహర్యారుమరణానికి సహింతులేక రైలా అత్తహత్యచేసుకుందట !

అందుచేత సమ్రాజ్ఞికి గతిపోయింది, కాబట్టి మతికూడా పోయివుంటుంది!—

పాదహాన—ఎంతటి దుష్టావస్థ!—

(అంటువుండగా మహావికళాను విధిహస్తులై కలివయపరివారంతో ప్రవేశం)

మహా—భారత్ సమ్రాట్ పాదహానీ జయహో ?

అందఱు—భారత్ సమ్రాట్ పాదహానీ జయహో !

మహా—జహాదూహా ! సంగ్రామం పరిసమాప్తమైంది. హతకేషమైన కత్తుసైన్యం
మహాకరణబుజ్జొచ్చింది. విజయలక్ష్మి పూర్తిగాకైవసమైంది. ఇకదుర్గప్రవేశం, వింహాన
వాహానాం, విగిరియున్నవి.

అందలు—భారత్ నమ్రాట్ హిజహస్నీ జయహో !

(అంటావుండగా చచ్చినబట్టెదూడవలే సంగ్రామ వింహాని కర్రకువేలాడ

గట్టి మెనుకొని ప్రవేశం వందిమాగదులు. సంగ్రామనింహానిదింపుతారు.

కట్టివిప్పుతారు, దుమ్ము దులుపుకుంటూ సంగ్రామనింహాడు లేచినిలబడతాడు)

వంది—బందగీజహాశనా ! వహర్యార్ సాబూఖానీసేసింది, ఈహరాంతాదా !

మాగ—హీడ్కిపట్టాలిఅని బడిఖుషీసేకాం జహాశనా !

వంది—హెల్మా కోసం ఫిల్లిలాగ హెల్మి హెల్మి బేజార్ హయ్యాం జహాశనా !

మాగ—అఖేర్కు హోక్తీజాగాలో వాసనాపట్టాం జహాశనా !

వంది—సల్లాసల్లా హెస్క హెస్క చేరి మారెండు తలపాగాలోకల్పి, తాడులాగ పేని ఏకడమ్ హిసీరియేసి, హాడ్కి కాళ్ళురెండు గట్టిగాలిగించాం జహాశనా !

మాగ—హాడ్కిదున్నాలాగా హోండ్రు హోండ్రుకర్కే ఏకడం నేలామిద బోర్లపడ్డాడ్ జహాశనా !

వంది—హస్తూర్కువోన హీహూమిద హెక్కి మూడిమిదఖోట్టి ముక్కునేలరాసి కాళ్ళగీళ్ళు నేతుల్ గీతుల్ పక్కడ్ నే బందోబస్తకర్కే సచ్చిపోయిసి బట్టెమాదాగాగా ఈ లక్ష్మికి ఖట్టితెచ్చి చుబూర్ కే సామ్మే హజీర్ చేకాం జహాశనా !

మహ—అమాత్యమైవ మీ నేవకు మాప్రశంస.

వంది } బందగీ

మాగ }

సాజ—సంగాం ! వహర్యారుయెడల ఆరాక్షన కృత్యం చేసింది నీశనా ?

సంగాం—నేనే జహాశనా !

సాజ—ఎందుకు చేశావు ?

సంగాం—మికోసమే జహాశనా.

సాజ—సంగాం ? ! —

సంగాం—ఔను, మీకూ మీ సింహాసనానికిమధ్య ఎన్నటికీ ఏ అంతరాయమూ రాకుండా మార్గంలావున్న మండల్లిటిని ఏరి యేరి పెకలించి పారేశాను జహాశనా.

సాజ—మరికొన్ని ఘోరాజమాదా చేసితివాయేమి ?

సంగాం—మీయన్న ఖుస్రూగార్కి ఇద్దరు కోడుకులున్నారకదా జహాశనా ! ఆయిద్దరినీ ఇంతకుముందే సభాచేరివచ్చాను. మీరమ్మడు పర్వజాగారి మరొక యిద్దరు కోడుకులున్నారు—వారినికూడా నిశ్చేషం చేశాను జహాశనా ! మీ తోవలో ఇక పుందిక పుల్లకూడాలేదు—సాఫ్ ! చిల్కుల్ సాఫ్ !

షాజ—అరర ! కైసా భయానక్ హత్యాపరంపరా ! కైసావీకావ్ కా భీభత్స
నర్తనా ! నంగ్రిం ! —

నంగ్రిం—జహాదనా !

షాజ—సేరిం కా నమ్మజాలను ఈ హత్యలన్నీ నీవు నీజంగా చేశావా ?

నంగ్రిం—నాద్రభువుకు నే చేసిన అమాల్క సేవను కప్పిపుచ్చుకోవలసివంతకష్టం.
నాకేమీ వచ్చింది జహాదనా !

షాజ—తుచ్చుడా ! నీవు చేసిన యీ హత్యలన్నీటిని ఆమోదించి, హర్షించి, నిక్షు
బహుమానింపగలవని ఊహించితివా ? — — నీవు మానవుడవు కాదు ! దానవుడవు !
నంగ్రిం ! ఈ లోకం లోగల శిక్షలలో ఏకేసి అప్రమో నాకు స్ఫురింతుటలేదు. మంచిది,
వందీ ! ముగధ్ ! ఏ సిస్తర్ లేబావ్ ! ఇన్ పాసీకో బాహర్ లేబాకే గోరీనీ మురదో !

(వందీ పిష్టయ అందుకుంటాడు)

(వందీ మాగధులు చెరకచెయ్యా వట్టుకొని సంగ్రామము ఈడుస్తాడు)

నంగ్రిం—జహాదనా !

షాజ—చుప్

నంగ్రిం—నానేవకు ఇబాబహుమానం ?

వందీ—ఆవుజీ రాజాసాహెబ్ !

మూగ—చిలీజీ గ్రిం ఖింగోజీ !

నంగ్రిం—అరర ! అనుహారాస్తా అప్పుడా వ్యాపారం మానుకొని ఈ మహా
రాజా సేవలోకి మరిపోయి దిగానుకదా !

(వందీ మాగధులు సంగ్రామము లాక్కుపోతాడు)

(తెరలో, గుండు ప్రేరివకల్లం వినిపిస్తుంది)

షాజ—మామాజీ ! ఇక దుర్గ ప్రణేకము చేయుదముగలము. మహబత్ ఖాన్ జీ !
నావిజయానికీ, నా అభ్యుదయానికీ, నా జీవితానికి కూడా మీరే మార్గదర్శకులు. దుర్గ
ప్రణేకంలా మొదటి అడుగు మీచేత పెట్టింది మీ యెవలనామగల భక్తితో. కొంతమైన
ప్రకటించుకొని తృప్తిపొందెడిగాక. ఖాన్ జీ ! ముందుడనండి !

అందర—జయహో ! హింద్ కా సమ్రాట్ షాజహాన్ జయహో !

(నిష్క్రమణం)

రంగం ఆరు

దర్బార్ మందిరంలోకి నూర్జహాన్ ప్రవేశిస్తుంది. వెళ్లివేసం, వెళ్లిచూడం. వెళ్లివచ్చున వెంట మోతీకుడా కనిపెట్టుకొనివుంది. నూర్జహాన్ ఒకబొమ్మను ఎత్తుకొనివుంది. అబొమ్మకన చంటిదిగ్గరైలాఅనిమెలక. రైలాఎందుకో పోరుబెట్టి ఏడుస్తుందట | అందుచేత నూర్జహాన్కు అందోకన, వినుగు, అనచాయకవంతులన్నీ ఏకకాలమందుకరిగి ఉన్నాయి | మోతీదేవిలోఒక భాం కొట్టివున్నది. అదిరైలా ఉయ్యం |

నూర్జ—ఏడువకు ! రైలా ! ఏసుకే ! ఇవోఇవోరూపెట్టి ఏసువున్నా వెందుకు!—రైలా! నారైలా—నామత్వం ! నాపుత్ర ! —విదవకమ్మా ! విదవకు ! అబ్బబ్బా !—ఏమేయి ? ఎంతకెవారైనా ఉరుకులు !—పోనీ ! మీనానుకవగాని విరిచేవా ?—నాథా ! నాథా ! మకరైలా పిలుస్తున్నది!—రండినాథా!—ఎవరూపలకరేయి?—దానీ !—రైలా కండ్రిఎక్కడున్నానో పిలుచుకురా. పిలువక!—వారిపేరు మరిచిపోయానా యేయి ?—మూరురాం!—నవ్వుకు) వారిపేరునీర్ఖాకా—నీర్ఖాకా, పిలు!—పిలు ఏమే!—చలకలేవా ! రాలేవా !—అయ్యయ్య ! బిడ్డా !—ఏసువకు ! ఏసువకు ! పోనీ ! దానీ ! దానీ ! ఉయ్యాలయిటుకీసుకురా ! జోలపాడిచూస్తా ! అఁ—నెప్పుది నెప్పుది—పుత్రులు రాలిపోకుండా ! అఁ ! అది ! (బొమ్మను తొట్టిలో వదుకోబెడుతూ) ఇకపడుకో ! బిడ్డా ! వదుకో ! ఏడువకు ! మీనానుకవగాని ఎస్తారులే ఆయ్యవస్తారు ! బజ్జో ! నాదిట్టి బజ్జో ! (అనిపూపుతూ పాటపాడుతుంది.)

(అంటూపూపుతూ, పాడుతూ తానుచూడ విద్రవీకుంది.)

(అవుడుఅనవ్ఖాన్, మహబత్ ఖాన్, వందిమాగడ, సామంతులందరూనాటిం ఇతరవరివారం వెందివతువ సాజహాన్ ప్రవేశం)

మహా—సక్రూట్ పాజహాన్కో జయ్హో !

అంతా—సక్రూట్ పాజహాన్కో జయ్హో !

సాజ—మహబత్ ఖాన్జే ! ఈ సక్రూట్ ఇట్టిదీనానస్మయించుండగాచూచి, నా మృదయం ఉత్సాహానందమాంబంక పోవుటలేదు.

మహా—అదిసహజమే కాని — సక్రూట్ ! రాజధర్మం బహుకతోరమైనది.— విధిమొదట—విమర్శ అనంతరం జహాంనా ! ఇసిగో ! ఇస్తాం పతాకం ! ఇదిగో భారత కీరీటం ! ఇక ఆ స్వ మెందుకు ?

అంతా—సక్రూట్ పాజహాన్కో జయ్హో !

నూర్జ— (ఉరికిపాటుతో లేస్తుంది.) క్యాహై ఏగడలిద ? కాకహైకుమ లాగ్ ? క్యం అయే ? (అంటూలేచి అందరినీ పరీక్షిస్తుంది. మహబత్ ఖాన్ చేతిలో

కిరీటం కనిపిస్తుంది.) ఏకాదశా కిరీట? తుంకాకాసామిల్గయా ఏకిరీట? కాన్ హై
తు? — కహో! — తుం రాజకుమార్ హో? — (మహాబత్ ను పరీక్ష చేస్తూ)
రాజకుమార్! తుం! షహీ! శహీ! ఏకిరీట తుమ్హా? శహీ హై లావ ఇఫర్, లావ
(అంటూ మహాబత్ ఖాన్ కేతియా కిరీటం తీసుకోబోతుంది. మహాబత్ షాజహానువంక
చూస్తాడు. షాజహాన్ తలవ్రాస్తాడు.) లావ! (మహాబత్ ఇస్తాడు. కిరీటాన్ని తడక
దృష్టితో పరీక్ష చేస్తుంటుంది.)

షాజ—సమ్రాజ్ఞీ!

సూర—సమ్రాజ్ఞీ! కాన్ హై సమ్రాజ్ఞీ!

షాజ—అప్!

సూర—మై? హా హా — జరూర్! మై సమ్రాజ్ఞీ హు: — సమ్రాజ్ఞీ
అచ్చా—సమ్రాజ్ఞీ నే తుంకో క్యా హో నా? — కహో!

అశఫ్—బహాన్!

సూర—బహాన్! తుంకాకా హై! — బహాన్! తుమ్హే రాఖాయా హు:!
ఝూట్! ఖిల్ కుల్ ఝూట్! మేరా ఖాయా ఏక్ వోర్ హై! — శమ్మక్ హరామ్ హై
ఓ మర్గాయా! — జావ!

మహ—సమ్రాజ్ఞీ!

సూర—హా హా: — మై సమ్రాజ్ఞీ హు:! సమ్రాజ్ఞీ!

మహ—అజ్ షాజహాన్ కో కిరీట్ ధారణ్ హో నా!

సూర—కిరీట్ ధారణ్ హో నా! అశక్య! జరూర్! కహా హై షాజహాన్?

షాజహాన్.

షాజ—మా!

సూర—మేరే పాన్ అప్!

షాజ—మా! (దగ్గరకు వస్తాడు.)

సూర—తుమ్హారా నామ్ షాజహాన్!

షాజ—హా మా!

సూర—తుం సమ్రాజ్ఞీ బర్గాయా? — అచ్చా! — తో అవ్ మేరే సాథ్

(అంటూ సింహాసనం వంకకు పోతుంది.)

షాజ—పాగలా శక్ మే ఫీక్ పంథా హై! (అంటూ సూరహాన్ వెంట సింహ
సనం వద్దకు వెళ్తాడు.)

సూర—అప్! బైటోయ్ హా: (అని సింహాసనం చూపిస్తుంది)

షాజ—(సింహాసనంమీద కూర్చుంటాడు)

నూర్—దేఖో! జహాన్-కా? భూల్-గయా-తుమ్హారానాం క్యాహై? హా! షాజహాన్! షాజహాన్. అచ్చా! షాజహాన్! తుమ్హాగీరీబ్ థారబ్ మేరీహత్ నే హోనా తుంకో అంగీకార్ హై!

షాజ—హై నూ.

నూర్—తో కిర్దుంకో.

షాజ—(తలవంచును)

నూర్—(గీర్చింపెత్తిమీదపెట్టి నంతోషాతో చప్పట్లుకొడుతూ) హ హహా బోలో! అన్ బోలో! సక్రూట్ షాజహాన్ కో జయ్ హో!

అందరు—సక్రూట్ షాజహాన్ కో జయ్ హో!

షాజ—(సింహాసనమునుండి లేచి) అన్నా! నాకనుబంధువుగా ఈ ప్రక్క అనవంలా మీరు ఆధిపనీంచి, నాతండ్రిప్రేమించిన పవిత్రస్మృతుల నన్నభక్తితోపూజించండి!

నూర్—భూల్-గయా. కహాహై మేరీలైలా? కహాహై మేరీదానీ?

షాజ—ఇదీగోమీలైలా (అంటూతోటిని బొమ్మతో సహా వ్యతంకగా పట్టుకునచ్చి నూర్ హానుకు అందిస్తాడు. ఆబొమ్మను ఒడి పెట్టుకొని నూర్ హాను ముద్దాడునూవుండగా) అన్నా! మీకు మీలైలాకు ఇదేఅర్హాపను, ఇటు, ఇటు (అంటూ ఆమెను సింహాసనం ప్రక్కనున్న మహాఆరణంమీద కూర్చోపెట్టి, ఆమెపాదాలకు కనులకు అడ్డుకుంటాడు. పిచ్చివంతోషంతో నూర్ హాన్ నవ్వుతూ లైలానుచేతులో ఉప్పునంటువుంటుంది)

షాజ—(అదేనమయంతో) బోలో! మొగల్ రాజ బంధుకో మాలా నూర్ హాన్ కో జయ్ హో!

అందరు—మాలా నూర్ హాన్ కో జయ్ హో!

నూర్ హాన్ కూడా చప్పట్లుకొడుతుంది

మనా—నదినసానుంత దండనాధులారా! భారతసిందూ ముసింసోదరులారా! మహాత్తరమైన ఈ చారిత్రక సమయమందు మహాత్మా అగ్నిరును మనసారస్థురించి, నానుడునబోవు విజ్ఞప్తిని దశతో అలంకరింతురగాక,

పీ. పల్లకియొక్కటే; పల్లకిలోనున్న

దేవతయొక్కటే—దేశమార.

బోయిరాటుపుత్రులే; పుత్రులు నిర్భయే;

ఒకడుహిందువు, మరియొకడు ముస్లిం

ధీరహిందూఖాయి ! వీరముస్లింఖాయి !

పల్లకి మోసెడిపద్ధతి విను !

ఒకమాట యొకపాట యొకశ్రుతి యొకగతి

ఒకచూపు ఒకలక్ష్య మొక్కతెరువు

అదియెపద్ధతి-అదియొకల్యాణసిద్ధి

అన్నహైందవ ! భాయీ మహామ్మదీయ !

కన్నులవిరెండు నేర్వేరయున్ననేమి ?

కలిపిచూచెడి దృష్టి యొక్కటియెసుమ్మ !

అందరు—జయహో ! హిందూమాస్లింకో జయహో ! (కరతాళధ్వజలు)

(మం గ క గీ తం)

— స మా ప్తి —

నేటినటుడు వగైరా ★ ★ ★

[మూడు ఏకాంక నాటికలు]

రచయిత : కొప్పరపు సుబ్బారావు

వెల : ఒక రూపాయి ది మోడరన్ పబ్లిషర్స్ (రిజిస్టర్డ్) తెనాలి

— * అభిప్రాయాలు * —

“మీరు వ్రాసిన ‘నేటినటుడు’ ఉత్తమ నాటకరచనా విధానాన్ని సూచిస్తున్నది.” — టి. రాఘవ, బళ్ళారి.

“సుబ్బారావుగారి రచనలో—ఇచ్చిన సలహాల్లో—ఎంతో దూర దృష్టి, పరిణతా, ప్రతిభా కనబడుతున్నవి.” — ఆంధ్రపత్రిక

“సుబ్బారావుగారి కలం, అనుభవంచేత ఇందులో సానదేరింది. ప్రదర్శించ బడినట్లయితే, ఈ మూడు నాటికలున్నూ సంఘానికి ఏదో రూపంలో కొరడాదెబ్బల వలె తగులక మానవు.” — ప్రజామిత్ర

“సుబ్బారావుగారు తెలుగుజేతంలో ప్రజామోదంపడసిన నాటక రచనలో సిద్ధహస్తుడు. ఆ నేర్పరితనమే ఈ నాటకాలలో కూడ కొట్టవచ్చి ఉన్నది.” — ములుకోల

“This publication is of a high literary order. It is vigorous writing all through. The book is instructive as well as enjoyable” — HINDU

“These playlets are very well written and do great credit to the author who is out to expose social evils through his writings.”

— SADHANA

The first ‘The Present day Actor’ is an interesting instructive bold and bright satire. The second ‘Confession’ is in high classical style reminiscent of the ancient Gupta period. The third ‘The Robinhoods’ an Opera, is the most telling satire ever written in Telugu, on the fables of the present day on the economic inequilibrium of society.”

— INDIAN EXPRESS

